SCHOLIA

In Duas Iſocratis *Orationes* *Ad* Demonicum & Nicoclem.

Quibus eæ ita illuſtrantur, ut ex earum Metaphraſi propriam ac ſimplicem vocum ſignificationem: è Periphraſi earundem ſenſum varium ac elegantem diſcas: è Phraſibus egregiam tum Græcè, tum Latinè loquendi facultatem acquiras: è Græciſmis, quantum Oratio Græca peculiari quodam dicendi ornatu non ſolùm à Lingua Latina; verùm etiam à vulgari Græcè loquendi modo differat, facilè perſpicias: è Sententiis morum integritatem ac ſapienter vitæ inſtituendæ rationem percipias: ac denique ex omnibus hiſce quævis Græca eleganter Latinè interpretandi modum, ac non mediocre veram Latinitatem à falſa & barbara diſcernendi judicium compares.

Editio quarta aucta & emendata.

Studio & Operâ G.Sylvani, *Panonii* Medici.

LONDINI,

Typis *Johannis Heptinſtall.* Impenſis Authoris. 1684.

Sept. 14. 1680. ~~

SCHOLIA

In Duas Isocratis *Orationes* *Ad* Demonicum & Nicoclem.

Quibus eæ ita illustrantur, ut ex earum Metaphrasi propriam ac simplicem vocum significationem: è Periphrasi earundem sensum varium ac elegantem discas: è Phrasibus egregiam tum Græcè, tum Latinè loquendi facultatem acquiras: è Græcismis, quantum Oratio Græca peculiari quodam dicendi ornatu non solùm à Lingua Latina; verùm etiam à vulgari Græcè loquendi modo differat, facilè perspicias: è Sententiis morum integritatem ac sapienter vitæ instituendæ rationem percipias: ac denique ex omnibus hisce quævis Græca eleganter Latinè interpretandi modum, ac non mediocre veram Latinitatem à falsa & barbara discernendi judicium compares.

Editio quarta aucta & emendata.

Studio & Operâ G.Sylvani, *Panonii* Medici.

LONDINI,

Typis *Johannis Heptinstall.* Impensis Authoris. 1684.

An. 1676. *die* 5. Feb. Cantabrigiæ.

NOS *infra Subſcripti Libellum* Georgii Sylvani Pannonii, *duas* Iſocratis *Orationes ad* Demonicum & Nicoclem *variâ interpretatione Latinâ donatas, Græciſmis, Phraſibus & Sententiis locupletatas, Notiſque illuſtratas continentem legimus, utilemque ac proficuum Reipublicæ Literariæ exiſtimamus ac judicamus. Proinde eum grato ac libenti animo teſtimoniis noſtris ornamus, omnibuſque Ludorum Literariorum Magiſtris ac quibuſvis aliis Linguam Græcam addiſcere cupientibus commendatum habemus.*

R. Cudworth, *S. T. D. Coll.* Chriſti *Magiſter & Linguæ Hebrææ Profeſſor.*

Thomas Watſon, *S. T. D. Colleg. S.* Joh. *Socius.*

Henricus Jenkes, *Socius Coll.* Gonvilli & Caji, *& Profeſſor Eloquentiæ in Collegio* Greſhamienſi, Lond.

Thomas Fowler, *Coll.* Sid. Suſſ. Cantabrig. *Socius A. M. & Linguæ Græcæ Prælector.*

An. 1676. *die* Feb. 25. Oxonii.

NOS, *quorum Nomina infra ſunt Scripta, duas* Iſocratis *Orationes ad* Demonicum *&* Nicoclem *à* Georgio Sylvano, Pannonio *per Metaphraſin & Periphraſin Latinè redditas, Græciſmis, Phraſibus, Sententiis & Notis paſſim illuſtratas haud mediocriter utiles ac profuturas eſſe judicamus, eaſque Junioribus imprimis Reipublicæ Literariæ Civibus non inviti commendamus.*

Gulielm. Lewinz, *M. D. Colleg.* Divi Johannis Baptiſtæ *Præſes, & Linguæ Græcæ Profeſſor Regius.*

Narciſſus Marſh, *S. T. D. Aulæ S.* Albani *Principalis.*

Richardus Ould *ex Ede* Chriſti.

Cla-

Clariſſimo, Eruditiſſimo ac Summâ Humanitate præſtanti viro, Domino Thomæ Watſono, *Sacræ Theologiæ Doctori, Collegii Divi* Johannis Cantabrigiæ *Socio, ac in eadem urbe Juſtitiæ Præfecto, &c. Domino ſuo & Amico benevolentiſſimo, ac in perpetuum ſummo honore proſequendo Author S. P. D.*

VEtus eſt, Vir Clariſſime ac Reverende, conſuetudo, ut omnes ii, qui Libros in Lucem edunt, eos magnis ac præclaris quibuſdam viris dedicent, eóque modo ſuum erga illos ſtudium vel gratitudinem ob merita aliquando ab iis præſtita de-

clarent, ac patrocinium eorundem adversùs Obtrectatorum injurias impetrent. Eam mihi quoque in Libelli hujus editione ſequendam ratus non potui magis idoneum apud animum meum invenire patrocinium, quàm conſpicuæ Claritatis, ac præclaræ Humanitatis tuæ. Etenim cùm nonnullis abhinc annis Liber hic primùm in lucem prodiiſſet, in tuaſque, vir benevolentiſſime, manus fœliciter perveniſſet, ita eum gratum & acceptum habuiſti, ut eum ſtatim non ſolùm teſtimonio tuo ornatum eſſe volueris; verùm etiam Diſcipulis tuis Academicis, quorum Tibi velut alteri *Iſocrati* vel *Ariſtoteli* numerus ſemper innumerus fuit, primus omnium commendaveris, ac legendum utendumque iiſdem in manus tradideris. Et ante hoc officium tam egregiè à te mihi

mihi præſtitum, cùm quindecim jam abhinc annis in Celeberrima Univerſitate veſtra cum plurimis Viris doctis ac imprimis tecum verſarer, tanta tua tunc in me peregrinum merita extiterunt, ut ea nullis unquam factis, nulliſque gratiarum actionis verbis compenſare queam. Quare ne prorſus ingrati hominis nomen, quo nihil me judice, turpius eſt, habere videar, Opuſculum hoc quartâ jam vice Reipublicæ Literariæ commodo in lucem editum Tuo præclaro, ac nunquam morituro nomini inſcribo, Teque, ut id tanquam munus Literarium animique mei tuorum in me meritorum ſemper memoris, ſempérque Tui amantis ſignum accipias, & cauſam ejus contra malevolos, ſi qui forſan futuri ſunt, tuâ auctoritate defendas

das, meque solito amore, favore & benevolentiâ prosequi pergas, oro.

Tui Vir Clarissime,

Observantissimus ac Studiosissimus

Geor. Sylvanus Pan. Med.

Bene-

Benevole ac Amice Lector!

DE tribus potiſſimùm rebus in hoc Opere noſtro paucis te monere velim. Primò ſcias hîc Titulum à priori forma in hunc modum ideò mutatum eſſe, quod hic rem totius operis melius exprimat, ac clariùs eandem ob oculos ponat. Deinde ne ignores hoc opus quartâ hâc editione ſummâ curâ ac diligentiâ à me reviſum: in multis locis, Praſibus, Græciſmis, Sententiis & Notis auctum: in plurimis, quoad lineas integras & voces quaſdam Græci Textûs in prioribus editionibus per incuriam omiſſas, reſtitutum: in omnibus denique, ab erroribus purgatum & liberatum. Poſtremò ſicubi nonnunquam in Phraſibus, Græciſmis, Sententiis & Notis Literæ quædam & Notæ numerales inter legendum occurrant, ſcias priorem earum denotare Sectionem

Tex-

Textûs ; posteriorem verò ejusdem Phrasin, Græcismum vel Sententiam. Si verò sola tantùm nota numeralis puncto sibi adjuncto appareat, eadem sub eâdem sectione vel Phrasin, vel Græcismum eodem numero contentum designat. Petuntur præterea ac citantur rationes rerum hîc contentarum è Luciani *Dialogis nuper à me cum notis editis ; in quibus litera numeralis indicat Dialogum ; nota verò Phrasin, Græcismum vel Sententiam. Hæc sunt in præsentiarum, de quibus te, Lector benevolentissime, admonitum esse volui.* Vale.

ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ
ΠΡΟΣ
ΔΗΜΟΝΙΚΟΝ
Λόγος παραινετικός.

ISOCRATIS
AD
DEMONICUM
Oratio admonitoria.

I.

Ἐν πολλοῖς μέν, ὦ Δημόνικε, πολὺ διέχω-
σας δύναμαι τὰς τε τῆς ἀπαιδεύτων γνώμας,
καὶ τὰς τῶν φαύλων διανοίας πολὺ μεγίστην
διαφορὰν εἰληφέναι οἶμαι τῶν τε ἄλλων ἁπάν-
των. Οἱ μὲν γὰρ τοὺς φίλους παρόντας μόνον
τιμῶσιν· οἱ δὲ καὶ μακρὰν ἀπόντας ἀγαπῶσι. καὶ
τὰς μὲν τῶν φαύλων συνηθείας ὀλίγου χρόνου
δέλυσε· τὰς δὲ τῶν ἀπαιδεύτων φιλίας οὐδ' ἂν
πᾶς αἰὼν ἐξαλείψειεν.

1. *Metaphrasis seu translatio de verbo ad verbum.*

IN multis quidem, ô Demonice, multùm differentes inveniemus & bonorum sententias, & improborum cogitationes: longè autem maximam differentiam acceperunt in inter sese familiaritatibus, vel in iis, quæ sunt inter ipsos, consuetudinibus. Hi siquidem amicos præsentes duntaxat honorant; illi verò etiam longè absentes amant. Et improborum quidem conjunctiones breve tempus dissolvit, bonorum verò amicitias nec omne ævum deleverit.

2. *Periphrasis, seu translatio quoad sensum.*

Cùm in multis, ô Demonice, rebus, multùm interesse videamus inter bonorum rationes & improborum cogitationes: tum plurimùm inter sese vitæ consuetudine differunt. Nam alteri amicos, dum præstò sunt, tantùm colunt, alteri etiam longè remotos amant. Ac improborum quidem necessitudines paulo momento pereunt: bonorum verò amicitias nulla unquam oblivio deleverit, nulla unquam vetustas obruere poterit. Cic.

Rati-

Rationis Expositionis, Græcismi, Phrasis, & Sententiæ.

1. Ἐν πολλοῖς.) Est Græcismus. Græci enim sæpius ac frequentius adjectivis neutris hinc substantivorum, ut sunt πρᾶγμα, χρῆμα, &c. adjunctione utuntur, Latini rarius. Potius enim hi dicunt: *in multis rebus*, quam more Græcorum, *in multis*: non quod hoc modo Latini non dicant, sed quod rarius, ac non tam sæpe, quam Græci, qui rarissimè aliò loquuntur modo. 2. πολὺ διεξῶσας ἐνίσπω μὲν τὰς τε τῶ παιδαίων γνώμας, ἠδ τὰς τῶ ζωλλων διανοίας.) Hic διεξῶσας ponitur loco infinitivi διεξικέναι. Quia participia verbis inveniendi, sentiendi, perseverandi, desistendi, & in summa verbis animi affectionem significantibus addita apud Græcos, ut etiam quandoque apud Latinos, pro infinitivis usurpantur. Nota. Διεξῶσας est acc. plur. fœm. participii διεξὼς pro διεξικὼς, vel Dor. διεξακὼς: unde Ionice κ per syncopen sublato, & penultimâ correptâ fit διεξαὼς, & hinc per crasin, qua Attici plurimum gaudent, διεξὼς, cujus fœmininum genus Atticè est διεξῶσα pro διεξυῖα, neutrum διεξὼς. Participia enim præter. perfect. post Syncopen crasin passa fœmininum genus Atticè formant in ῶσα, neutrum in ὼς per ω, nt; ὁ ἐξὼς, ὦτος, ἡ ἐξῶσα, ὥσης, τὸ ἐξὼς, ὥτος. Sic ὁ γεγὼς, ὥτος,

ἡ μεμῶσα, ὥσης, τὸ μεμὼς, ῶτος. Item ὁ μεμὼς, ῶτος, ἡ μεμῶσα, ὥσης, τὸ μεμὼς, ῶτος, &c. Notâ. Nonnunquam hæc participia ex Syncopatis contracta recipiunt per epenthesin vocalem α vel ε, & nihilominùs tamen contractè seu priori terminatione servatâ efferuntur, ut; ὁ μεμαὼς, τὸ μεμαῶτος, ἡ μεμαῶσα, τὸ μεμαὼς, τὸ μεμαῶτος: Item, ὁ ἑστεὼς, τὸ ἑστεῶτος, ἡ ἑστεῶσα, τῆς ἑστεώσης, τὸ ἑστεὼς, τὸ ἑστεῶτος, &c. At horum integra, & Syncopen tantùm Ionicè passa, fœmininum formant secundùm vulgarem regulam in ῆα, neutrum in ὸς, &c. Hinc. 1. Phrasis. πολὺ διεσπάσας διείσηκεν γνώμας καὶ διανοίας. Videre multùm intereſſe inter rationes & cogitationes. Dicitur hoc imitatione quâdam horum verborum Tullii de natur. Deor. Plurimùm interest inter hoc & illud. Item in Verrem: Vide quantum interfuturum sit inter meam atque tuam accusationem. 2. Sententia. Αἱ τῶν ἀπροβούλων γνῶμαι, καὶ αἱ τῶν φαύλων διάνοιαι πολὺ διεσπάσαι. Bonorum rationes & improborum cogitationes multùm differunt. Inter bonorum rationes & improborum cogitationes multùm intereſt, magnum discrimen est. Cic. Ætates nostræ nihil, aut non fere multùm differunt. Item: Sit hoc discrimen inter gratiosos cives atque fortes, &c. 3. πολὺ ἂν μείζων διαφορὰν εἰλήφασιν, &c.

Hic εἰλήφασιν Attice ponitur pro communi λαμβάνουσιν. Quia Attici præteritis utuntur pro præsentibus. Hinc. 1. Phrasis. πολὺ μείζονα λαμβάνειν διαφοράν. Est insignis Græcismus. Qui vere & pure latine non *longè maximam accipere differentiam*, sed *quàm plurimùm differre*, vel, *plurimùm differre*, redditur ac dicitur. 1. Quia usitatum est Græcis conjungere nomen & verbum, ut verbo quasi neglecto, nomen latinè reddendum sit, quoties hæc forma sermonis transfundenda est; nam si verbum pro verbo reddere velis, inepta erit versio, & abhorrens à consuetudine Linguæ Latinæ: ut *longè maximam accipere differentiam*, nunquam ac nullibi apud probatos dicitur Authores. 2. Quia adjectiva nominalia, in hujuscemodi Phraseologiis, substantivis in constructione adjuncta explicantur latinè per adverbia, ut hoc loco μείζονα plurimum, πολὺ μείζονα, quàm plurimum. Verum πολὺ *quam* vel *longè*, facilè hic potest in latino sermone sine ullo sensûs detrimento omitti. 2. Sententia. Οἱ ἀγαθοὶ καὶ φαῦλοι πολὺ μείζονα διαφορὰν εἰλήφασιν ἐν τῷ πρὸς ἀλλήλους συνηθείᾳ. Boni & Improbi plurimum differunt inter se vitæ consuetudine. Dicitur hoc imitatione Ciceronis horum verborum. Multi naturis differunt, voluntate autem similes sunt inter se. Item; Oratores non generibus inter-

se, sed facultatibus differunt. Aliter, In bonorum & malorum familiaritatibus longe maximum discrimen apparet. 4. μὲν & δὲ conjunctiones in oratione mutuò se sequentes. 1. Exponuntur per quidem, autem, verò. 2. Interdum μὲν quidem, in versione latina omittitur, & tantum δὲ autem exprimitur; & vice versâ nonnunquam μὲν quidem exprimitur; δὲ verò negligitur. 3. Aliquando utraque hæc particula & μὲν & δὲ salvo sententiæ sensu omittitur. 4. Plerumque particulis comparativis efferuntur. 5. Sæpius his vocibus vertuntur; Et, & ac imprimis, *cum*, *tum*, præsertim quando aliquid in oratione generale præcedit, & speciale sequitur, ut in principio hujus orationis. Ἐν πολλοῖς μὲν, &c. generale est & antecedit. πολὺ δὲ μεγίστην διαφορὰν φιλόφασιν, &c. speciale est, & sequitur. 6. πολὺν τὸν φίλους, Colere, observare amicos. Sententia. Οἱ φαῦλοι τοὺς φίλους μόνον πρώτοις. Improbi amicos dum adsunt, tantum colunt. 7. Ἀγαπᾶν τοὺς φίλους. Amare amicos. Sententia. 1. Οἱ σπουδαῖοι τοὺς φίλους, καὶ μακρὰν ἀπόντας ἀγαπῶσι. Boni amicos etiam longè remotos amant. 2. πρέπει τοὺς φίλους μόνον παρόντας, ἀλλὰ καὶ μακρὰν ἀπόντας ἀγαπᾶν. Decet æquum est amicos non solùm præsentes, verùm etiam longè remotos amare. 8. Διαλύειν τὰς συνηθείας.

Dissolvere

Dissolvere conjunctiones, vincula conjunctionis Cic. ad Atticum. Dissolvere societatem, Cic. pro Q. R. Dirimere conjunctionem. Cic. pro Domo. Dirimere societatem Cic. &c. Sententia. Τὰς τῶν φαύλων συνηθείας ὀλίγῳ ἁλύει χρόνῳ. Improborum necessitudines paulo momento pereunt. 7. ἐξαλείφειν τὰς φιλίας. Delere amicitias. N. B. ἂν ἐξαλείψειν. ἂν hic potentiale, ac non expletivum est, ut deleverit, quasi delere poterit.

II.

Ἡγούμενός σε μήτε τοὺς ἀδόξους ἀφεγγεμένους, καὶ παιδείας ἀντιποιουμένους τῶν σπουδαίων, ἀλλὰ μὴ τῶν φαύλων εἶ μιμητής· ἀπεσταλκά σοι τὸν τὸν λόγον δόξαν, τεκμήριον μὲ τὸ πρὸς ἡμᾶς φιλίας· σημεῖον δὲ τὸ πρὸς Ἱππόνικον συνηθείας· καὶ γὰρ παῖδας ἀφῆκε τῆς κακίας, καὶ τὰς φιλίας τὰς πονηρὰς κλπαγωγεῖται. Ὅσῳ δὲ τὸ πλῆθος ἡμῶν συλλαμβάνομεν, καὶ τὸ πρόσχημα καιρὸν συναγωνιζόμενον· σὺ μόνῳ τῷ παιδείας ὀνόματι, ἐγὼ δὲ πρὸς ἔργον ἄλλης ἀπάχεσθαι· καὶ σὺ μὲ ἀκμὴν φιλοσοφεῖς, ἐγὼ δὲ πρὸς φιλοσοφοῦντας ἀπεχθάνομαι.

Metaphrasis.

Existimans igitur decere gloriæ appetentes, & doctrinam capessentes bonorum, at non malorum esse imitatores: misi tibi hanc orationem munus, argumentum quidem inter nos amicitiæ, signum autem cum Hipponico consuetudinis. Decet enim liberos quemadmodum facultatum, ita etiam amicitiæ paternæ hæredes esse. Video autem & fortunam nobis faventem, & præsentem occasionem auxiliantem. Nam tu quidem doctrinam expetis, ego autem docere alios aggredior, *conor*. Et tu quidem adhuc philosopharis; ego verò Philosophantes corrigo.

Periphrasis.

Quum igitur iis, qui gloriam expetunt, artibusque liberalibus student, bonos, ac non improbos imitandos esse arbitrarer, hanc orationem tibi dono misi, quæ & amicitiæ nostræ pignus esset, & *meæ* cum Hipponico familiaritatis signum. Ut enim rei familiaris, sic & amicitiæ paternæ liberis capienda est hæreditas. Ac nobis & fortunam suffragari, & ipsum tempus opitulari video. Nam & tu eruditi cupis, & ego in aliis erudiendis elaboro.

Tu

Tu enim adhuc ſapientiæ ſtudes, ego autem ſapientiæ ſtudioſis me ducem præbeo, viamque commonſtro.

Rationes expoſitionis, Græciſmi, Phraſes & Sententiæ.

1. Ἦ ſ᾽ ὑμῖν) *Quùm arbitrarer*, expoſuimus. Quia multis locis Græci participio, quibus Latini ſignificantiùs ac elegantiùs verbo conjunctivo, præcedente cùm vel quùm, utuntur. 2. Phraſis. Ὀρέγεσθαι τῆς δόξης. Expetere gloriam: cupidum eſſe gloriæ: gloriâ duci: laudis ſtudio trahi. Cic. Sententia. πρέπει τοὺς δόξης ὀρεγομένους τῆς σπουδαίων, ἀλλὰ μὴ τῆς φαύλων εἶναι μιμητάς. Æquum eſt eos, qui gloriâ ducuntur ac laudis ſtudio trahuntur, virorum virtute præſtantium imitatores eſſe. 3. Phraſis. Ἀντιποιεῖσθαι τῆς παιδείας. Artibus liberalibus ſtudere; ad eruditionem contendere &c. Sententia. πρέπει τοὺς παιδείας ἀντιποιουμένους τὰ σπουδαίων, ἀλλὰ μὴ τὰ φαύλων εἶναι μιμητάς. Par eſt, ut ii, qui eruditionis deſiderio tenentur, viros virtute præſtantes, non autem ſcelere præditos, imitentur. 4. τεκμήριον μὲν τῆς πρὸς ἡμᾶς φιλίας.) Eſt Græciſmus. *Pignus Amicitiæ noſtræ.* Exponitur etiam, amicitiæ, quæ eſt inter nos, amicitiæ inter nos mutuæ: amicitiæ noſtræ

mutuæ.

mutuæ. Verùm Tullius Eloquentiæ parens semper dicit, *amicitiæ nostræ*, nec addit, *inter nos* vel *mutuæ*. Proinde πρὸς ἡμᾶς est tantùm periphrasis genitivi ἡμῶν. Phrasis. Οὗτος ὁ λόγος τεκμήριόν ἐστι τῆς πρὸς ἡμᾶς φιλίας. Hæc oratio est pignus amicitiæ nostræ. 5. σημεῖον δὲ τῆς πρὸς Ἱππόνικον συνηθείας) Hîc subintelligo pronomen μοῦ vel τῆς ἐμῆς. Est Græcismus. Qui à Latinis rectissimè his vocibus effertur: Signum verò *meæ* cum Hipponico familiaritatis: signum autem necessitudinis, quæ est mihi cum Hipponico: non verò *ergà*, *in* aut *adversus* Hipponicum. Quia Romanæ Principes Linguæ vocabula societatis, conjunctionis, necessitudinis, &c. cum præpositione *cum* conjungere solent. Cic. Cum quo mihi erant omnes amicitiæ necessitudines. Item; Consuetudines præterea & familiaritates, multæque cum multis res rationesque contractæ, &c. 6. πρέπει κληρονομεῖν. Hæreditatem decet capere: capienda est hæreditas. κληρονομεῖν δὲ οὐσίας, καὶ δὲ φιλίας τῆς πατρικῆς. Hæreditatem capere rei familiaris & amicitiæ paternæ. 7. Οἷς καὶ δὲ τύχοιμι ἡμῖν συλλαμβάνειν, καὶ δὲ παρόντα καιρὸν συναγωνιζόμενον. Hîc participia συλλαμβάνοντας & συναγωνιζόμενον ponuntur pro infinitivis συλλαμβάνειν καὶ συναγωνίζεσθαι, reddunturque suffragari & opitulari. I, 2.

Hinc.

Hinc. 1. Ἡ τύχη συλλαμβάνει ἡμῖν. Fortuna ſuffragatur nobis. Cic. Fortunâ ſuffragante videris res maximas conſecutus. Hîc ſuffragante, idem valet, quod favente. 2. Ὁ καιρὸς ἡμῖν σωταγωνιζόμενος ὄτι, vel σωταγωνίζεται. Tempus nobis opitulatur. Item, ut Cicero paſſim loquitur: Occaſio nobis datur; opportunitas aut tempus offertur; tempore admonemur, excitamur. 8. ἐπιθυμεῖν τῆς παιδείας. Cupere erudiri: eruditionis cupidum eſſe: liberaliter doctrinâ inſtitui velle. Cic. 9. ἐπιχειρεῖν ἄλλους παιδεύειν. In aliis erudiendis laborare; aliis eruditione imbuendis operam dare. 10. ἐπαναβῶν τοὺ φιλοσοφοῦντας. Sapientiæ ſtudioſis ducem ſe præbere, viam commonſtrare, operam dare: ad ſapientiam contendentium ſtudia adjuvare; ut paſſim è Tullio & aliis Authoribus probatis colligere licet.

III.

Ὅσοι μὲν ἓν πρὸς τοὺ ἑαυτῶν φίλους, τοὺ πρεσβυτικὺς λόγους συγγεφασι, καλὸν μὲν ἔργον ὑπομενοῦσιν, ἀ μὴν τοί γε τὸ κράτιστον τῆς φιλοσοφίας διαλείψουσιν. Ὅσοι δὲ τοῖς νεωτέροις εἰσηγοῦνται μὴ δι' ὧν φασι δεινότητα ἢ ἐν τοῖς λόγοις ἀσκήσουσιν, ἀλλ' ὅπως τὰ τῆ πρόπου

πων ἤδη ἀπεδείξεσι περοχήν δόξεσι, τοσέτῳ μᾶλλον ἐκείνων τοὺς ἀκέοντας ὠφελήσεσιν, ὅσον οἱ μὲν λόγον μόνον ἐπιφαλλόσιν, οἱ δὲ καὶ ἤθος αὐ τῶν ἐπανορθόσι. *Metaphrasis.* Quicunque igitur ad sui ipsorum amicos adhortatorias orationes conscribunt, pulchrum quidem opus suscipiunt; non tamen circa sanè præstantissimum Philosophiæ versantur. Qui autem junioribus introducunt, *præcipiunt*, non per quæ vim in orationibus exercebunt, sed ut morum consuetudines boni fuisse videantur; tanto magis illis audientes juvant, quantum illi quidem ad orationem tantùm adhortantur, hi verò etiam morem eorum corrigunt. *Periphrasis.* Quamvis autem ii, qui ad amicos suos exhortationes scribunt, rem certè præclaram suscipiunt, non tamen in præstantissima sapientiæ studii parte versantur. Qui verò adolescentibus tradunt ea, quorum subsidio non facultatem dicendi exerceant, sed optimis ac honestis imbuantur moribus, eò plus quàm illi, fructûs adferunt auditoribus; quòd alteri ad eruditionem duntaxat verborum hortentur, alteri etiam mores eorum emendent.

Rationes Expoſit. Græciſmi, Phraſeſ. Sententiæ.

1. Phraſis. συγγράφειν τοὺς προτρεπτικοὺς λόγους. Scribere exhortationes. Item, cohortari oratione & unâ voce, adhortari, cohortari. 2. ὑπομένειν καλὸν ἔργον. Suſcipere rem præclaram. 3. διατρίβειν περὶ τὸ κράτιστον τῆς φιλοσοφίας. Subintellige ſubſtantivum μέρος. Eſt Græciſmus. Frequentiſſimè enim ac fere ſemper Græci adjectivis neutris, ſubſtantivis eorum commodis non expreſsè ſed implicitè poſitis, elegantiæ & brevitatis causâ utuntur. Verſari circa præſtantiſſimum Philoſophiæ. Pro, verſari circâ præſtantiſſimam Philoſophiæ partem. Verùm eruditiores ac politiores viri loquuntur: Verſari in præſtantiſſima Philoſophiæ vel ſapientiæ ſtudii parte. Quare præpoſitio περὶ cum ſuo accuſativo non minùs eleganter quàm ſæpe, in præpoſitionem *in* & *ablativum* apud Latinos vertitur. 4. Ὅτι δὲ τοῖς γενητοῖς εἰσηγεῖ, μὴ δι' ὧν, &c.) Hic poſt verbum εἰσηγεῖ) ſubintellige pronomen ἐκεῖνα vel αὐτὰ vel ταῦτα, quia relativum apud Græcos ſæpe ponitur ſine ſuo antecedente per ellipſin. 5. ἀσκεῖν πλὴν ἀρετῆς τε πλὴν ἐν τοῖς λόγοις, (ſubintelleg

tellige ἔσται. Est Græcismus insignis, in quo duo præcipuè adolescentibus sunt observanda. 1. Articulus posterior τῷ revocat antecedens διανοήματα, & vim habet exponentis. 2. Idem articulus posterior τῷ innuit hîc subintelligi participium ἔσται. Quia articulus sine suo casu, præpositioni suum casum habenti præfixus, vult commodum aliquod subintelligi participium. Verba igitur Græca hoc modo erunt exponenda: Exercere facultatem, quæ in verbis est vel consistit. At verbis Tullii eloquentiæ Parentis ita hæc exprimuntur. Exercere facultatem dicendi, eloquentiam: exercere se in dicendo: versari in exercitatione dicendi: versari in studio eloquentiæ. 6. ἀλλ' ὅπως τὰ τῆς πρόπων. ἤδη σπουδαῖον παρεχόμενοι δόξαν.) Hîc plures Græcismi occurrunt. 1. ὅπως δόξωμεν, ut videbuntur, quod Latini, *ut videantur*, per præsens conjunctivi, non per futurum indicativi more Græcorum exprimunt. Nam *ut* conjunctio causalis apud Latinos semper conjunctivum postulat. 2. σπουδαῖοι τὰ τῆς πρόπων ἤδη. Hîc subintelligè χρ. Hanc laudandi formam Latini usitatè non per accusativum more Græcorum, *boni mores*, vel *quoad mores*, &c. efferunt, sed ablativo suo, quo Græci carent, elegantèr exprimunt: ut;

μς; *Bonis moribus, optimis vel honestis moribus.* 3. τὰ τρόπων ἤθη, Unica voce, *mores* exprimimus. Solent enim Græci nomina similia sæpe plura componere, quæ Latinis uno tantùm sæpiùs unitatum est reddere. 4. πεφυκέναι δοκεῖν, fuisse, vel imbui videantur, pro uno verbo, *fuit, imbuunt*, accipitur: nam verbum δοκέω variis infiniti modi verbis tanquam auxiliare copiæ gratiâ apud Græcos jungitur, quo Latini quasi prorsus ac penitus neglecto, alterum in eodem modo, persona & numero, quo verbum auxiliare exprimi debebat, commodissimè efferunt. *Phrasis.* 1. σωφρόνων πεπαιδεῦσθαι τὰ τῶν τρόπων ἤθη. Honestis imbutum esse moribus. Optimis præditum esse moribus. 2. Ὁ νέος καὶ τῶν τρόπων ἐστὶν εὐπαίδευτος. Adolescens optimis imbutus moribus. Adolescens singulari bonitate & modestiâ præditus. 7. ὠφελεῖν τοὺς ἀκούοντας. Prodesse vel fructum afferre auditoribus. 8. παρακαλεῖν τοὺς ἀκούοντας ἐπὶ λόγον. Hortari auditores ad eruditionem verborum; ad studium eloquentiæ. Sententia. Ὀλίγον ὄφελος τοὺς ἀκούοντας, οἱ ἐπὶ λόγον μόνον παρακαλοῦσι. Parum utilitatis afferunt auditoribus, qui ad verborum tantummodò eruditionem hortantur. 9. διορθοῦν τὰ τρόπον, corrigere, emendare mores: item, *consuetudinem vitio-*

sam & corruptam emendare. Cic. de Clar. Orator. Sententia. Πλεῖστον ὠφελοῦσι τοὺς ἀκούοντας, οἱ μὴ μόνον ἐπὶ λόγων παρακαλοῦσιν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τρόπων αὐτοὺς ἐπανορθοῦσι. Plurimùm prosunt auditoribus, qui eos non solùm ad studium eloquentiæ hortantur; verùm etiam vitiosam corruptamque eorum consuetudinem emendant.

IV.

Διὸ δεῖ παρεῖναι τὴν παράκλησιν ἐν ἅπασι, καὶ παραίνεσιν χαρίεσσαν, μελλούσῃ σοι συμβουλεύειν, ἣν χρὴ πρῶτον μὲν περὶ τῶν ὁρίζασθαι, καὶ πόσων ἕνεκα ἐπιχειρεῖν, καὶ πίστεις παρὰ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν εὐμαθῶς, καὶ ὅπως ἑαυτὴν εἴσω αἱρήσεται. Ὅπως δὲ τῇ βίᾳ πιθήσεται, πῶς οὐδὲν ἐπιορκήσῃ, καὶ τοῦ μόνου τὰ ἀρίστας ὁρίζεσθαι ἐπαίνους ἡδυνήσεται, πῶς ἀλλήλοις συμφωνήσει, καὶ βεβαιοτέρα ἔσται. Καλῶς μὲν γὰρ ἡ χρεία θεραπεύσει, ἡ γνῶσις ἐμφανὲς πλῆθος δὲ καὶ ἀκρίβειαν ἡ κόμψευσις ὑπερπίπτει, ἐξαιρεῖν μὲν τῇ εὐθυμίᾳ παρασκευάζων, ὅπου δὲ τὰς ἡδονὰς πολὺς μᾶλλον παρακαλῶν. Ῥᾴων δὲ, μὴ μὲν φορτικὸν εἶναι θέλοντα, ἀνὴρ δὲ παιδὸς ἀκούειν τοῦ ἐγκρατοῦς βλάπτειν καὶ τὰ μὴ σύμφορα τῶν ἀκουόντων ἐκφαίνειν, ἢ δὲ ἡ ψυχὴ ἀπολαύσεως ἐπιχόησιν. Ἡ δὲ ἡ ἀρετὴ πᾶσιν οἷς ἂν ἀκριβῶς ἐν ᾗ παιδείας συναυξηθῇ, μόνη μὲν συγγενοῦς πλοῦτον δὲ κρείττων, χρησιμωτάτη δὲ εὐγενείας ἐστὶ πᾶ

nobilitate μὴν

μὲν τοῖς νέοις ἐπιτήδεια ἐπιτηδεύειν, ἐν οἷς δὲ μὴ δεῖ τοὺς νέους ἐπιτηδεύειν, παραινοῦντες συμβουλεύσειν· καὶ τὰ μὲν ὄντως ἔργα, τὰ δὲ πόνον ἐπιφέροντα ὑπογράψειν. *Metaphrasis.* Quapropter nos non adhortationem invenientes, sed præceptionem scribentes, futuri sumus tibi consulere, quæ oportet juniores expetere, & quibus operibus abstinere, & qualibus quibusdam hominibus uti, & quomodò suam vitam administrare. Quicunque enim vitæ hanc viam profecti sunt, hi soli ad virtutem pervenire verè potuerunt, quâ nulla possessio neque honestior, neque firmior est. Nam formam quidem aut tempus consumpsit, aut morbus obscuravit, opulentia verò pravitatis potiùs, quàm probitatis ministra est: facultatem quidem ignaviæ parans, ad voluptatem autem juvenes adhortans. Robur verò cum prudentia quidem profuit, sine autem ea plura, *plus* habentes læsit: & corpora quidem exercentium ornavit; animi verò curationes obscuravit. At virtutis possessio quibus incorruptè in animis unà accreverit, sola quidem unà senescit: opulentiâ verò potior, utilior autem nobilitate est: ea quidem, quæ aliis impossibilia sunt, possibilia constituens, illa verò, quæ multitudini sunt terribilia, audacter sustinens: [illegible]

ignaviam quidem dedecus, laborem verò laudem existimans.

Periphrasis.

Nos igitur non arreptâ hortatione, sed conscriptâ præceptione tibi consulturi sumus, quæ res adolescentibus expetendæ, quæve fugiendæ sint, & quorum hominum consuetudine uti, & quo pacto vitam instituere debeant. Nam qui hoc vitæ quasi iter ingressi sunt, hi soli verè virtutis compotes fieri potuerunt, quâ nulla possessio neque splendidior est, neque constantior. Nam forma quidem aut ætate consumitur, aut morbo defloreſcit; divitiæ verò vitiorum magis, quàm virtutis ministræ sunt: cùm quòd ignaviæ facultatem offerant, tum quòd adolescentes ad voluptates invitent. Jam vires corporis cum prudentia conjunctæ sanè prosunt, sed sine hac plùs iis ipsis, penes quos sunt, nocent. Et ut vires corporibus pugilum ornamento sunt; sic mentis curationi caliginem quandam & tenebras obducunt. Virtus autem in quorum animis sincerè unà cum ætate accreverit, vel in quorum mentibus à pueris verè consedit sola in senectute non deserit, & opibus præstantior, & nobilitate utilior. Nam quæ alii

efficere

efficere non possunt, ea facit, ut obtineri possint. Quæ multitudini horrenda videntur, magno animo subit: desidiam in vitio ponit, laborem verò laudi *sibi* ducit.

Rationes expositionis, Græcismi, Phrases, & Sententiæ.

1. Διὸ ἡμεῖς οὐ παρελάβομεν δι' ἐγγύτες, ἀλλὰ παρέθεσαν γράψαντες) Est Græcismus in aoristis δι' ἐγγύτες & γράψαντες, quos Latini, cùm præteritis participii activæ vocis careant, variis modis exponere solent. 1. Per præsens participii, ut invenientes & scribentes; sed id faciunt minùs propriè, minúsque eleganter, ut cuique probatos Linguæ Latinæ authores legenti constat. 2. Per periphrasin, sumentes relativ. qui, & verbum præteriti temporis; ut, Proinde nos, qui non hortationem arripuimus, sed præceptionem scripsimus. 3. Per gerund. in do: ut, nos igitur non hortationem arripiendo, sed præceptionē scribendo. 4. Per particulas cùm vel quùm, quando, &c. & per verbum subjunctivum; ut, Nos igitur, cùm non hortationem arripuerimus, sed præceptionem conscripserimus. 5. Per duos ablativos per consequentiam absque conjunctione positos, alterum participii passivi, alterum nominis substantivi; ut, Nos igitur non arreptâ hortatione, sed conscriptâ præceptio-

ceptione. Hoc certè Latini elegantissimè faciunt, Tulliumque eloquentiæ parentem imitantur. Is enim, ut alia omittam loca, de Finibus sic loquitur. *Nisi forte hic sermone aliquo arrepto, pro mandatis abusus est.* Hinc. 1. *τὸ εἰσηγεῖσθαι παράκλησιν.* Arripere vel excogitare hortationem, exhortationem, adhortationem: item, uno verbo, *hortari, exhortari, adhortari.* 2. *γράφειν παραινετικῶς.* Scribere præceptionem, præcipere scriptis: præcipere oratione scriptâ. Item, uno verbo, *præcipere.* 2. *μέλλοντός σοι συμβουλεύειν.* Est Græcismus. Qui rectè ac verè à Latinis non *futuri sumus tibi consulere*, cùm hoc à Romano loquendi modo abhorreat, sed *consulturi sumus tibi*, exponitur. Quia *μέλλω* Græcis est verbum, quod aliis infinitivi modi verbis additum Latinè non redditur, sed verbum infinitivum ei adjunctum, si fuerit activum aut activæ significationis in futurum participii in rus; si verò fuerit passivum, in participium in dus, addito vel subintellecto verbo substantivo, *sum*, plerumque commutatur, vel per futurum indicativi exprimitur. 3. *χρὴ ἐρέσθαι.* Oportet expetere: expetendum est. *Συμβουλεύειν τοῖς νεωτέροις* (scil. *ἐστὶν*) *ὧν χρὴ αὐτοὺς ἐρέσθαι.* Consilium dare adolescentibus de iis, quæ ipsos oporteat expetere, vel quæ ipsis expetenda

petenda sunt. 4. χρὴ ἀπέχεσθαι. Oportet fugere, vitare, declinare: vel fugiendum, vitandum, declinandum est. Συμβουλεύειν τοῖς νεωτέροις, τίνων ἔργων χρὴ αὐτοὺς ἀπέχεσθαι. Consilium dare adolescentibus, quæ facta ipsis fugienda sint. 5. ὁμιλεῖν τινι. Versari cum aliquo. Cic. Familiarem esse alicui. Cic. Συμβουλεύειν τοῖς νεωτέροις, ποίοις τισὶν ἀνθρώποις χρὴ αὐτοὺς ὁμιλεῖν. Consilium dare adolescentibus, quibus cum hominibus eos oporteat versari: quorum hominum consuetudine iis sit utendum, *Not.* ποίοις τισὶν ἀνθρώποις, &c. Est Græcismus, ac in specie Atticismus. Τὸς enim Attici frequentissimè vocibus qualitatis, ποῖος, ποῖος, οἷος, τοιοῦτος seu τοιόσδε & quantitatis, πόσος, ποσός, item πολὺς & ὀλίγος, nec non μακρὸς, μῆκος, μηκέτι. Quin etiam adjectivis aliud significationis genus habentibus per pleonasmum adjiciunt. 6. οἰκονομεῖν τὸν βίον. Instituere vitam. Terent. in Andria. 7. τρέπεσθαι τὸν βίον τοιοῦτον τὸν ὁδόν. Hoc iter vitæ ingredi: hoc pacto vitam instituere: Ita vivere. 8. ἱκνεῖσθαι ἐπ' ἀρετήν. Idem est, quod ἱκνεῖσθαι πρὸς ἀρετὴν. *Ad virtutem venire.* Virtutem consequi: virtutis compotem esse. 9. Τὸ κάλλος ἀνθρώπου χρόνος. Forma ætate consumitur, senio conficitur. Nota. ἀνθρώπου

λωπὸς

λογος hic Attice ponitur pro ἐναλλαγῆν. Nam Attici pro præsentibus utuntur indefinitis. 10. πλεῖστον βλάπτειν (pro μάλιστα βλάπτειν) νέους. Forma corporis morbo deformatur. 11. παρασκευάζειν τῇ ῥᾳθυμίᾳ ἄσκησιν. Offerre facultatem: dare occasionem ignaviæ. Sententia. Ὁ πλοῦτος τὴν ῥᾳθυμίαν παρασκευάζει, vel παρασκευάζει. Divitiæ facultatem ignaviæ offerunt: virum enim torpentem reddunt. 12. παρακαλεῖν τοὺς ἥβωντας. Invitare ad voluptates, Sententia. Ὁ πλοῦτος τοὺς νέους ἐπὶ τὰς ἡδονὰς παρακαλεῖ, vel παρακαλεῖν. Divitiæ adolescentes invitant ad voluptates. 13. ἔχειν ῥώμην. Habere vires. Pollere robore. 14. βλάπτειν τοὺς ἐν ῥώμῃ ὄντας. Nocere iis, qui viribus valent. Sententia. Ἡ ῥώμη τοὺς ἐχομένους τοῦ σώματος βλάπτει, vel βλάπτει. Vires corporis absq; prudentia iis, penes quos sunt, nocent. πλεῖστον βλάπτειν. Plus nocere, lædere, obesse. Nocet πλεῖστα hic Attice. per contract. pro πλείστους adverbialiter ponitur. Nam Attici adjectivis neutris rarò pluralibus quàm singularibus expresso vel implicito articulo pro adverbiis utuntur. 15. Κοσμεῖν τὰ σώματα. Ornare corpora. Senten. Ἡ ῥώμη τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων κοσμεῖ. Corpora pugilum vires ornant. 16. δεῖται σοφίας ἡ τῶν [illegible]

Te-

Tenebras obducere curationi mentis. Obscurare animi studia. Sentent. Ἡ βάσις τῆς ψυχῆς ὀλιγωρίαν ὀλιγοτοῦ. Vires corporis animi studia obscurant. 17. τὰ ἀδύνατα ἀδυνατεῖν ποιεῖν. Impossibilia reddere possibilia. 18. ὑπομένειν ἀνδρείως τὰ φοβερά. Magno subire animo ea, quæ videntur, horrenda. Sentan. 1. Ἡ ἀρετὴν τὰ τῷ πλήθει φοβερὰ ἀνδρείως ὑπομένει. Virtus ea, quæ populo videntur formidanda, forti sustinet animo. 2. ἀδύνατον ἀνθρώπῳ ἀνδρὶ ἀρετῆς τὰ τῷ πλήθει φοβερὰ ἀνδρείως ὑπομένειν. Fieri non potest, ut homo virtute destitutus fortiter ferat ea, quæ vulgo sunt terribilia. 19. Ὄκνον ἡγεῖσθαι λόγον. Desidiam in vitio ponere. Sentent. Ἡ ἀρετὴ ὄκνον ἡγεῖται λόγου. Virtus desidiam in vitio ponit. 2. πόνον ἡγεῖσθαι ἔπαινον. Laborem *sibi* laudi ducere. Sentent. Ἡ ἀρετὴ πόνον ἡγεῖται ἔπαινον. Virtus laborem laudi sibi ducit.

V.

facile dicere

Ῥᾴδιον μὲν εἶπεῖν παραινοῦντ' ὄντ' ἐκ τοῦ Ἡρακλέους ἄθλων, καὶ Θησέως λέγων, οἷς ἡ ὁδὸς πόνων ἀρετὴν τελευτὴν εὐδοξίαν χαρίσηται

adjecit

λόγου

χρόνον λυμαίνεσθαι λήθην ἐμποιοῦσα τοῖς ἐκείνοις πεπραγμένοις. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πρὸς τῆς πατρὸς ἀρετὰς ἀναμνήσεις ἁρμοδίας, οἰκεῖόν σοι καὶ πρέπον ἔσται παράδειγμα τὴν ἐμὴν λεχθησομένην διήγησιν. Οὐ γὰρ ὀλιγωρίᾳ τῆς ἀρετῆς, οὐδὲ ῥᾳθυμίᾳ πρὸς πόνους ἐτέλεσε τὸν βίον. Ἀλλὰ τὸ μὲν σῶμα τοῖς πόνοις ἐγύμναζε, τὴν δὲ ψυχὴν τοῖς κινδύνοις ὑπέβαλλεν, ὅπως ἡ πλουτίνη παρασκευὴ μὴ πάντη ἀπόλαυσιν μὲν τῶν παρόντων ἀγαθῶν οἷς ἔπεισε, ἐπιμελὲς τὸ τῆς ἐπιφορᾶς τούτων οἷς ἀθάνατος. Οὐδὲ παντοίως ἀνθρώπου ἐστὶν ἑαυτῷ βίον, ἀλλὰ φιλοπαθὲς τὸ ἐν ἡμῖν καὶ μεταβολικὸν, καὶ τοῖς φίλοις κοινὸς, καὶ μᾶλλον ἐναγωνίζεσθαι τοῖς αὐτῶν ἀγωνιζομένοις, ἢ τοῖς πρὸ τούτου συνόρους. Ἥκει τὸ δὲ εἰς ἔπαινον πολλῶν χρείττω φύσιν νόμιμον, καὶ τρόπον ἡμῖν, καὶ θεραπείαν ἀναγκῆς. Ἐπίλοιπον δ' ἂν ἡμῖν ὁ πᾶς χρόνος, εἰ πάσας τὰς ἐκείνου πράξεις καὶ παθήματα διέλθοιμεν. Ἀλλὰ τὰ μὲν ἀκριβῆ ἐν τῇ ἐκείνου περὶ αὐτῶν διηγήσει. Metaphrasis. Facilè autem hoc discere est, quæ Herculis certaminibus, & Thesei operibus, quibus morum virtus tantam gloriæ notam factis adjecit, ut neque omne tempus possit oblivionem inducere illis factorum, gestorum. Atque adeò etiam Patris institutæ recordatus domesticum & pulchrum habebis exemplum à me dictorum. Neque enim contemnens virtutem, neque ignaviæ de-

tus exegit vitam: sed corpus quidem laboribus exercebat, animo verò pericula sustinebat: Neque divitias intempestivè amabat, sed fruebatur quidem præsentibus bonis ut mortalis, curabat verò sua ut immortalis. Neque humiliter instituebat sui ipsius vitam, sed elegansque erat, & magnificus, & amicis communis, & magis admirabatur circa ipsum, se studentes, quàm genere propinquos. Existimabat enim esse ad sodalitatem multò præstantiorem naturam lege, & mores genere, & voluntatem necessitate. Defecerit autem nos omne tempus, si omnes illius actiones enumeraverimus: sed accuratam rationem quidem ipsarum in aliis temporibus declarabimus. *Peripbrasis.* Hoc autem facilè tum è certaminibus Herculis, tum è Thesei præclaris operibus perspici potest; quorum factis normâ virtutis directi mores, tantum gloriæ decus impresserunt, ut nulla secula res eorum gestas oblivione delere possint. Atq; adeò, si quod Patris tui vitæ institutum fuerit, recorderis, domesticum & illustre habebis exemplum eorum, quæ à me dicuntur. Nec enim exegit ætatem, ut vel virtutem negligeret, vel ignaviæ sese dederet: sed & corpus laboribus exercuit, & animum ad pericula paratum habuit. Ne-

 que

que pecuniam supra modum amavit: sed & bonis suis usus est, ut mortalis, & rem familiarem curavit ut immortalis. Neque verò vitam abjectè instituit, sed & splendidus fuit, & magnificus, & benignus in amicos, ac sui studiosos pluris fecit, quàm genere sibi propinquos. Judicabat enim ad amicitiam constituendam plus virium esse in natura, quàm in lege, in moribus quàm in genere, in voluntate quàm in necessitate.

Rationes expositæ. Græcismi, Phrases & Sententiæ.

1. Δεῖ τὸν ἄνδρα τοῦτο κατανοῆσαι ὅτι) Hoc Latini duobus imprimis elegantèr exprimere solent modis. 1. Facilè autem hoc discipi potest, quia Infinitivi Græcorum activi cum adjectivis facultatem significantibus constructi elegantèr sæpe mutantur apud Latinos in infinitivos passivos, & verbum δεῖ per potest exprimitur. 2. Hoc autem facile est cognitu. Quia infinitivi Græci etiam supinorum vim habent apud Latinos; ita, ut ubi Latini utuntur adjectivo, & in sequenti posteriori, ibi Græci utantur infinitivo cum adjectivo. 2. Οἷς ἥδιστα, &c.) Est antiptosis dativi pro genitivo ὧν, qui

quâ Græci ac imprimis Attici sæpissimè utuntur, Latini non item. 3. Ἡ ἀρετὴ τῶν ἠθῶν. Virtus morum. Sed Latini possunt esse contenti alterâ voce, *mores*: quamvis id variis per periphrasin exprimatur modis; ut, *Virtutis normâ directi mores*: *ad regulam virtutis exacti mores*, &c. 4. ὑπερβάλλον τιμὴν τοῦ ἐνδόξου χαρακτῆρος τοῖς ἔργοις. Tantum gloriæ decus imprimere factis. Tantâ, tam insignia, tamque præclara laudis gloriæque monumenta parare factis. 5. ἐμποιεῖν λήθην τῶν ἐκείνοις πεπραγμένων. Inducere oblivionem rerum ab illis gestarum, oblivione delere res eorum gestas, vel memoriam rerum ab iis gestarum. Nota Dativus ἐκείνοις ponitur hicloco genitivi & præpositionis, τῶν ἐκείνων. 6. ὥστε μηδὲ τὰ ἀναγκαῖα χρήσιμον εἶναι λήθην ἐμποιῆσαι.) ὥστε, ut, construitur hic cum infinitivo εἶναι, qui per conjunctivum Latinè effertur. Nam ut casualis apud Latinos Conjunctivum amat: accusativus verò, τὰ ἀναγκαῖα χρήσιμον nominativi vim habet. 7. ἀναμιμνήσκειν τὰς τοῦ πατρὸς προαιρέσεις. Recordari Patris vitæ institutum. Revocare in memoriam, quomodo pater vitam instituit. 8. Οἰκεῖόν τι καλὸν ἔχειν παράδειγμα. Domesticum ac præclarum habere exemplum. 9. Ὀλιγωρεῖν τῆς ἀρετῆς. Contemnere, negligere

 virtutem.

virtutē. 10. διαπλέειν τ βίον. Exigere ætatem. Transfigere vitam. Saluſt. Ῥᾳδιως διεπλαγη τ βίον. Ita vitam exegit, ut ignaviæ ſeſe dederit. In otio vixit. Cic. Otioſam ætatem & quietam ſine labore & contentione animi traduxit. Cic. Vitam ſilentio tranſegit. Saluſt. de Bell. Catil. 11. γυμνάζειν τὸ σῶμα τοῖς πόνοις. Exercere corpus laboribus. 12. ὑπομένειν τῇ ψυχῇ τὰς κινδύνους. Suſtinere animo pericula. Habere animum ad pericula paratum. 13. ἀγαπᾶν τ πλοῦτον περαιτέρω. Amare divitias ſupra modum. 14. ἀπολαύειν τῶν παρόντων ἀγαθῶν. Uti præſentibus bonis. 15. διαμελεῖσθαι τῶν ὑπαρχόντων. ſcil. ἀγαθῶν. Curare rem familiarem. Tueri, conſervare parta. Nota. 1. Per τὰ παρόντα author hic videtur ſignificare ea bona, quæ non ſunt durabilia, ſed citò peritura. Per τὰ ὑπαρχοντα, verò ea bona, quæ ſunt magis firma & conſtantia. 2. τὰ παρόντα, τὰ ὑπάρχοντα, τὰ ὄντα, ſcil. ἀγαθὰ, ἢ ὐσία, ἢ ὑπάρχουσα ὐσία, ἢ ὕπαρξις apud Authores vix differunt, ſed ſynonyma ſunt tantùm. Latinis ſignificant, *bona, facultates, poſſeſſiones, divitiæ, rem familiarem*, &c. 16. πενιχρῶς διαιτᾶν τ βίον. Abjectè vitam inſtituere: ſordidum eſſe. Sordidè vivere. 17. φιλοκάλως ἔχειν. Splendidum eſſe. Studioſum eſſe

esse honesti cultûs vel honestatis. Cic. in Thusculan. 18. μεγαλοφροσύνη ἐστί. Magnificum esse. 19. Κοινὸν ἐστὶ πᾶς φίλοις. Benignum esse in amicos. Cum amicis omnia communicare. 20. φιλοπαιδεῖν φησὶ τινα. Græcism. Studiosum, amantem esse alicujus. Cic. ad Tyron. Varronem tum amantissimum cognovi, tum etiam valde studiosum tui. 21. Θαυμαζειν τινὰ φησὶ αὐτὸν φιλοπαιδεῖν τινας. Magnificere sui studiosos. Nota. αὐτὸν hic pro ἑαυτὸν ponitur. Nam relativum αὐτὸς reciproce ponitur more Attico. 24. φησὶν εἶναι τινὰ τῷ ἔθνει. Propinquum esse alicui genere. Cognatione aliquem attingere. 25. Θαυμαζειν τινὰς τὸ γένει προσηκοντας. Colere propinquos genere. 26. Sententi. Ἡ φύσις πολλῷ μείζων πρὸς ἑταιρείαν δύναται τοῦ νόμου. Natura longe plus valet ad amicitiam inter homines jungendam, quam leges. 27. ἀπαριθμεῖσθαι πάσας τὰς πράξεις. Enumerare omes alicujus actiones. 28. Δηλοῦν τὰ ἀκριβῆ (pro τὰ ἀκριβείας) ἐν τοῖς λόγοις. Græcism. Explicare accuratam actionum rationem. Accuratius explicare actiones, vel agere de actionibus. Nota. Adjectiva Græcorum neutra, ut sæpe pro adverbiis, ita etiam pro nominibus substantivis elegantèr in Oratione ut ponuntur.

VI.

VI.

exempli Δείγμα ἐκ τῆς Ἱππωνίκου φύσεως ἤδη ἐξενηνόχαμεν, πρὸς ὃ δεῖ ζῆν σε ὥσπερ πρὸς παράδειγμα, νόμον μὲν ἡγούμενον τρόπον ἡγεμόνος μιμητὴν δὲ ἐν ζηλωτῇ τῆς φαυλότητος ἀγαθόν. Αἰσχρὸν γὰρ τοὺς μὲν γραφεῖς ἀποδείκνυσθαι τὰ καλὰ τῶν ζώων, τοὺς δὲ παῖδας μὴ μιμεῖσθαι τοὺς ἀγαθοὺς τῶν γονέων. Ἡ μιμητὴς τῆς ἀδελφῆς ἢ τῶν ἀγαθῶν ἐν τοῖς ἀγῶσι δόξει τὰς ἀντιπαραταξεις ἀσκεῖν, ὡς σοι σκοπεῖν, ὅπως ἐφάμιλλος γένῃ τῆς φαυλότητος τοῦ πατρὸς ὑπερβαλόμενος. Οὕτω δὲ πολὺ χαλεπώτερον ἡγοῦμαι τὴν μὴ πολλῶν καὶ καλῶν ἀκουσμάτων πεπληρωμένην. Τὰ μὲν σώματα πρὸς σώματος σήψεις· ἡ δὲ ψυχὴ πρὸς ἀνδρείους λόγους ἀξιόθαυμαστον. Διὸ ἐγὼ σοι συμβουλεύω, εἰ μὴ ἄλλου τινὸς ἕνεκα τῶν καλῶν ἐπιθυμεῖν, ἵνα μὴ ἐναντίον τοῖς ἔργοις ἀκούσῃς. *Metaphrasis.* Specimen autem Hipponici naturæ nunc protulimus, ad quid oporteat vivere te tanquam ad exemplum legem quidem illius mores arbitrantem imitatorem autem & æmulatorem paterni vitiositatis factum, *existentem.* Turpe enim pictores quidem effingere pulchra animalium: liberos autem non imitari bonos parentum

rentum. Ducito autem nulli pugilum sic convenire contra adversarios exercere, ut tibi circumspicere, ut par fias patris studiis. Sic autem animum impossibile affectum esse eum, qui non multis & pulchris auditionibus repletus est. Etenim corpora moderatis laboribus, animus autem honestis sermonibus augeri consuevit. Quapropter ego tibi conabor breviter subjicere, per quæ mihi videaris studia plurimum ad virtutem addidisse, & apud alios omnes homines bene audiisse. *Periphras.* Nunc specimen Hipponici naturæ exhibuimus, quod tanquam exemplar in vita degenda propositum tibi esse debet, ut mores illius pro legibus habeas, & paternæ virtutis imitator ac æmulus existas. Nam cùm pictores pulchras exprimant imagines, turpe fuerit liberis parentes virtute præstantes non imitari. Quare persuasum habe, nulli pugili tantam præparationem esse adhibendam contra suos adversarios, quàm tibi curandum sit, ut in hoc ludis certamine sis patri tuo par. Nequaquam autem fieri potest, ut quisquam hoc unum inducat in animum, ni multis & bonis præceptis fuerit refertus. Nam ut corpora moderatis laboribus; sic mens honestâ doctrinâ augeri solet. Ego itaque paucis te conabor monere, quibus studiis maximos in

virtute progressus facturus, & ab aliis omnibus hominibus laudem ac gloriam consecuturus esse videaris.

Rar. expos. Graecismi, Idiotismi, &c.

1. Ἔκφασιν vel Ζῶντος ζῶντα φύσεως. Exhibere specimen naturæ. 2. Ζῶντα παρ' ἄλλου πρὸς παράδειγμα. Proponere sibi aliquid, imitari aliquid in vita degenda tanquam exemplar. 3. ἀρετὴν νόμων τάξιν ἔχειν. Mores illius pro legibus habere. 4. μιμεῖσθαι τὴν πατρικὴν ἀνδρείαν πατρικὴν ἀρετήν. Imitari paternam virtutem. 5. κτᾶσθαι τὸ καλὸν τῶν ζώντων pro τὰ καλὰ ζῶα. Est Atticismus, Articulum enim substantivum adjectivo ut plurimum non respondet satis, sed eleganter permittitur genitivo plurali, qui plerumque vacuus est articulo. Exprimere pulchras animantes. 6. μιμεῖσθαι τοὺς σπουδαίους τῶν γεγενημένων, pro τοὺς σπουδαίους γονεῖς. Imitari parentes virtute præstantes. Sententia. Ἀλλὰ τοὺς σπουδαίους μὴ μιμεῖσθαι τοὺς σπουδαίους τῶν γεγενημένων. Turpe est liberis parentes virtute præstantes non imitari. Nota. τὸ μιμεῖσθαι τὰ ζῶντα Græci Grammatici sic distinguunt, ut τὸ μιμεῖσθαι sed μίμησιν τῶν ζώντων opus & actionem significet. τὰ ζῶντα seu ζῶντα γίνεσθαι

ζῆλος vel ἡ) verò ſtudium & contentionem: quod interpretantur, σὺν ἐπιθυμίᾳ μιμήσεως. Studio quodam ad imitationem ferri. 7. ἀσκεῖν ἑαυτὸν πρὸς ἀγωνισμάς. Exercere ſe, præparationem adhibere contra adverſarios. 8. προνοεῖν συμφέρει. Convenit providere, curare. Providendum, curandum eſt. 9. ἐρεμυλλον ζῆλος πῶς τὰ πατρῷα ἐπιτηδεύειν. In laudis certamine parem eſſe patri. Æmulari paterna ſtudia. 10. Οὕτω διατίθεσθαι ἢ γνώμην, idem eſt, quod διανοεῖσθαι ἢ γνώμην. (pro καὶ ἢ γνώμην) Græciſm. Ita affectum eſſe animo. Eo vel hoc eſſe animo. Sic velle, hoc velle. In hac eſſe ſententia. Hoc in animum inducere. 11. πεπληρωμένον ἡ) ἀκουσμάτων. Plenum eſſe auditionum. Abundare, imbutum eſſe præceptis. 12. Αὐξεσθαι φάσκει. Augeri ſolet. Item, unâ voce: augetur. 13. ὀλίγοις τινὰ νουθετῆσαι. Paucis aliquem monere. 14. Ἐπιδιδόναι vel ἐπιδίδοναι πολὺ μᾶλλον πρὸς ἀρετήν. Plurimùm proficere vel profeciſſe ad virtutem. Plinius. Maximos facere progreſſus in virtute. 15. εὐδοκιμεῖν παρὰ τοῖς ἄλλοις. Laudem conſequi ab aliis. Nota. Aoriſti ἐπιδοῦναι & εὐδοκιμῆσαι ponuntur hîc per enallagen pro futuris ἐπιδώσειν & εὐδοκιμήσειν.

VII.

VII.

exurc

contem

studiu

[illegible] fit. Primùm igitur cole ea, quæ ad Deos pertinent, non solùm sacra faciens; sed & jusjurandum conservans. Illud enim pecuniarum copiæ indicium est: hoc autem morum honestatis signum. Cole numen semper quidem, maxime autem cum civitate: sic enim videberis simul & Dius sacrificare

& legibus insistere. Talis esto erga parentes, quales velles in te ipsum fieri tui ipsius liberos. Exerce eorum, quæ circa corpus sunt exercitiorum, non ea, quæ ad robur, sed quæ ad valetudinem conferunt: hujus autem compos eris, si desines laborum adhuc laborare valens. Quæ facere turpe, ista existima neque dicere esse pulchrum. Neque risum petulantem ama, neque orationem eum audacia conjunctam approba: illud enim stultum, hoc insanum est. Assuefacias teipsum esse non torvum, vultu, sed severum; per illud enim superbus, insolens, per hoc vero prudens esse videberis. *Periphrasis.* Imprimis igitur Deos religiosè cole, non modo sacra faciendo, sed juste jurando etiam conservando. Nam illud simplæ pecuniæ indicium est: hoc morum integritatis argumentum. Venerare numen quum alias semper, tum maximè cùm sacra publicè fiunt: sic enim apparebit te simul & Diis immolare, & legibus obtemperare. Talem te præbeas erga parentes, quales & tu es in te ipsum esse liberos tuos. Amplectere eas corporis exercitationes, non quæ ad robur, sed quæ valetudini prosint: quod ita consequere, si laborare desinas, dum adhuc laborare potes. Quæ facta turpia sunt, ea ne dictu quidem decora esse

puta

puta. Neque risui effuso deditus esto, neque orationem audacem probato. Nam alterum stultitiæ est, alterum insaniæ. Assuefac teipsum, ut sis vultu non torvo, sed severo: nam illud insolentiæ, hoc prudentiæ tribuetur.

Rat. expos. Graecism. Phras. &c.

1. Εὐορκεῖν τὰ περὶ θεούς. Idem est per periphrasin quod εὐορκεῖν τοὺς θεούς. Colere Deos. Vid. Lucian. 11,5.2. ἐμμένειν τοῖς ὅρκοις. Servare vel conservare jusjurandum. 3. τοιοῦτον γίνεσθαι οἷον τοὺς γονεῖς. Talem se præbere erga parentes. Eo esse animo in parentes. 4. ἀσκεῖν ἅμα καὶ τὸ σῶμα γυμνασίων τὰ συμφέροντα. Est Atticismus, pro communi: ἀσκεῖν τὰ συμφέροντα τῷ σώματος γυμνάσια. v, 16. Utilia amplecti corporis exercitia: Eas amplecti corporis exercitationes, quæ prosint. 5. ὀπτεύειν τινός. Compotem esse alicujus rei. Consequi aliquid. 6. λήγειν ἅμα πόνων. Desinere laborare. Sentent. Λῆγε ἅμα πόνων καὶ πονεῖν δυνάμενος. Define laborare, dum adhuc laborare potes. 7. Στέργειν γέλωτα σφοδρότερον. Petulantem amare risum. 8. ἀπολαύειν ἅμα λέγων μὴ θέσεως. Pro: ἀπολαύειν τοῦ λέγειν, τοῦ μὴ θέσεως ὄντος.

Pro-

Probare, laudare orationem cum audacia conjunctam, vel audaciam. 9. ἐπαινῶ, ἐπαινέσω, &c.) Hic infinitivi ποιεῖν & λέγειν, per supinum posterius, factu, dictu exponuntur. Quia ubi Latini utuntur adjectivo & posteriori supino in tu; ibi Græci infinitivo cum adjectivo, ἐστὶ εὐδοκιμῆσαι (d). Vultu esse torvo. Naturâ multi ac procondita esse. Cic. (e) Vultu esse severo, gravi. Item: Præsenti esse animo, &c. (f). Insolentem esse, Superbire, sibi ipsi placere. (g). Prudentem esse, &c. (h). Hoc tibi prudentia tribuetur.

VIII.

κίνων. καὶ ὃ ἂν παρατιθῇ κρύπτῃς, ὕστερον ἀφαιρῇ. Μάλιστα δ' ἂν εὐδοκιμοῖης, εἰ φαίνοιο ταῦτα μὴ ποιῶν, ἀ τοῖς ἄλλοις ἂν ἐπιτιμῴης ποιοῦσιν. *Metaphrasis.* Ducito maximè teipsum decere ornatum, pudorem, justitiam, temperantiam. His enim omnibus videtur contineri adolescentum disciplina. Nunquam quicquam turpe faciens, spera clàm fore: etenim si alios latueris, tibi ipsi quidem conscius eris. Deum quidem time. Parentes autem honora. Amicos verò verere. Legibus pare. Voluptates venare eas, quæ cum gloria *conjunctæ sunt*: delectatio enim cum honesto, optimum est, absque autem hoc, pessimum. Cave criminationes quamvis falsæ fuerint: multi enim veritatem ignorant, ad opinionem verò respiciunt. Omnia videaris facere, tanquam neminem celaturus. Nam etsi in præsentia occulteris, postea conspiciere, id est, deprehenderis. Maximè autem existimationem colliges, si videare ea non faciens *esse*, quæ aliis facientibus succenseas, vel, quæ alios facientes objurgares. *Periphrasis.* Existima te maximè decere modestiam, verecundiam, justitiam, temperantiam. Nam his virtutibus omnis adolescentiæ disciplina continetur. Si quid unquam turpe admiseris, ne sperato clàm fore. Nam

etsi id alios celaveris, ipse tibi tamen conscius eris. Deum time. Parentes honora. Amicos verere. Legibus obtempera. Ea amplectere voluptates, quæ gloriam pariant: Nam oblectatio cum honestate conjuncta, res est optima: sine hac autem, pessima. Criminationes cave etiam falsas. Vulgus enim cùm veritatem ignoret, ex opinione famâque judicat. Omnia ita feceris, quasi neminem fis celaturus. Etsi enim in præsentia quidpiam occultâris, post tamen innotescet. Gloriam ac laudem facillimè consequêris, si appareat te ea non facere, quæ ab aliis facta reprehenderes.

Rat. expos. Graecism. Phrases, &c.

1. Τύποις δ' ἄπαν, &c. Constructio ambigua est, utrùm τύποις ἄπαν δοκεῖ κρατεῖς, an verò, ἄπαν δοκεῖ, κρατεῖς τύποις, &c. conjungenda sint. Nonnullis lectio commodior videtur esse hæc: τύποις δ' ἄπαν τὸ ἦθος, &c. Sed quomodocunque legatur, sententia eodem redit. 2. Δοκεῖ κρατεῖς Pro unico verbo κρατεῖ) ponitur. 3. μηδὲν μηδὲν, &c. *Nihil quicquam* diximus. Quia posterior vox negativa οὐδὲν, μηδὲν, ut sæpe alibi, ita hoc im-

primis loco æquipollet particulæ *quicquam*. Μηδὲν αἰσχρὸν ποιεῖν. Nihil turpe admittere, committere. 4. Ἐλπίζειν τι λήσειν. Sperare aliquid clam fore. 5. Συνειδέναι ἑαυτῷ. Conscium esse sibi. 6. φοβεῖν τὸν Θεόν. Tenori metu Dei. Timere Deum. 7. τιμᾶν τοὺς γονεῖς. Honorare Parentes. 8. αἰσχύνεσθαι τοὺς φίλους. Vereri amicos. 9. πείθεσθαι τοῖς νόμοις. Obedire legibus. 10. ἐπιθυμεῖν τῶν ἡδονῶν. Amplecti, sectari, sequi voluptates. 11. τὸ ζῆν τῷ Θεῷ τῷ καλῷ ἄριστον, &c.) Hîc dicitur τὸ ἄριστον, & καλλιστον. Quia usitatum est Græcis substantivo masculino aut fœminneo adjectivum jungere neutrum, sub quo potest per ellipsin subintelligi πρᾶγμα, id quod & additur nonnunquam, ut; Ἀθάνατον πρᾶγμα ἡ ἀλήθεια καὶ ἀΐδιον. Immortalis res & sempiterna est veritas. 12. Οἱ μὲν πολλοὶ τῶν ἀπὸ ἀληθείας ἀγαθῶν, ὡς ἐκ τῶν δόξαν ἀποκαλοῦσι.) Cicero in Oratione pro Q. Roscio hanc sententiam latinis verbis sic expressit: *Vulgus ex veritate pauca, ex opinione multa æstimat.* Ex quibus facilè intelligimus τοὺς πολλοὺς ab eo vocari *vulgus*, & ἀποκαλεῖσθαι ὡς ἐκ τῶν δόξαν. *Ex opinione æstimare.* 13. Δόκει ποιεῖν. Videaris facere. Puta te facere. Et unico verbo; Feceris. Nam δοκέω verbum Græcum tan-

quam

quam auxiliare & copiæ gratiâ additum; quod Latinos sæpe non redditur, sed infinitivus ei adjunctus exprimitur. 14. μηδένα λανθάνειν. Neminem celare. 15. κρύπτειν τὶ παρυτίκα. Occultare aliquid in præsentia. 16. μάλιστα ἐνδοκιμεῖν. Optimè audire. Clarissimum fieri. Facillimè gloriam consequi. 17. ὀπτᾶν τινι. Reprehendere aliquem. ὀπτᾶν τοῖς ποιοῦσι. Reprehendere facientes, vel eos, qui faciunt.

IX.

Ἐὰν ἧς φιλομαθὴς, ἔσῃ πολυμαθής. Ἃ μὲν ὄπισθεν, φύλαττε· ἃ δὲ μέλλεις, ἐπιζήτει· ἃ δὲ παρὰ μικρὸν ἔμαθες, παρακολούθει· ἃ δὲ ὑπερήμαρτες, ὑπόμνα. Ὁμοίως δὲ αἰσχρὸν ἀκούσαντα χρήσιμον λόγον μὴ μανθάνειν, καὶ δεδιευνὸν πᾶσαν δόξῃ, παρὰ τῶν φίλων μὴ λαβεῖν. Καταλύσεις δὲ εἰς τὸν βίον, ἐὰν εἰς τὸν τῆς λόγου φιλοσοφίαν. Οὕτω γὰρ τὰ πρὸς ἄλλους ἀνεπιλήπτως ἐμπεσεῖται καὶ ῥᾳδίως μανθάνειν. Ἡγοῦ γὰρ ἀκριβῶν πολλὰ πολλῶν ἀδιαφόρων χρείαν. Τὰ μὲν γὰρ τυχὸν ἀπολείπει· τὰ δὲ πάντα ἐν λόγου παρεμένει. Σοφία δὲ μόνη τῶν πραγμάτων ἀδήλων.

Metaphrasis. Si sis discendi cupidus, eris multiscius. Quæ scis, custodias, adjunge

scientiis. Similiter enim turpe est eum, qui audiverit utilem orationem, non discere, & datum aliquid bonum ab amicis non accepisse. Impende in vita otium, vel *quod in vita est*, in sermonum, *doctrinæ* cupidam auditionem. Sic enim aliis, (pro ab aliis) difficilè inventa continget tibi facilè discere. Existima auditorum multa, multis esse pecuniis præstantiora. Hæ enim citò deficiunt: illa autem omne tempus permanent. Sapientia enim sola possessionum immortalis res *est*. *Periphrasis*. Si cupidè didiceris, multa disces. Quæ didicisti, exercitationis diligentiâ tuêre; quæ adhuc ignoras, artium cognitione adjungito. Æquè enim turpe est auditam utilem orationem non discere, ac boni quidpiam datum ab amicis nolle accipere. Quicquid otii in vita tibi dabitur, id in audiendæ doctrinæ studio cónsumito. Sic enim futurum est, ut quæ magnis alii laboribus invenere, tu facilè perdiscas. Audivisse multa præstare puta, quàm multum pecuniæ coëgisse. Nam hæc facilè amittitur: illa verò perpetuò durant. Solius enim sapientiæ possessio est immortalis.

1. Διαφυλάττειν τι ἢ μελέτῃ. Conservare aliquid studio, exercitatione. Tueri aliquid exercitationis diligentiâ. 2. Προσλαμβάνειν τι ἢ ἐπιστήμῃ. Adjungere aliquid artium cognitione. Comprehendere aliquid scientiâ. 3. Nota. Ὁμοίως δὲ καὶ particulæ comparativæ sunt, redduntur que Latinè, *Æquè, ac: tàm, quàm,* &c. Quia Latini comparationem similium his vocibus indicunt. 4. μανθάνειν χρήσιμον λόγον. Discere utilem orationem. 5. λαμβάνειν τι ἀγαθὸν παρὰ τῶν φίλων δεδομένον. Accipere aliquid boni ab amicis datum. 6. καταναλίσκειν τινὰ ἐν τῷ βίῳ σχολῆς. Consumere id otii, quod in vita datur. Item: impendere vitæ otium. 7. φιλακροᾶσθαι τῶν λόγων. Studium audiendi doctrinam. Sed more Tullii elegantiùs dicitur. Audiendæ doctrinæ studium. 8. χαλεπῶς τι ἐυρίσκειν. Magno labore aliquid invenire. 9. Ῥᾳδίως μανθάνειν τὰ τοῖς ἄλλοις χαλεπῶς ἐυρημένα. Facilè ea discere, quæ ab aliis magno labore inventa sunt, vel quæ alii magno labore invenerunt. 10. πολλὰ τῶν ἀνευρεμένων πολλῶν χρημάτων κρείττω εἶναι. Multa adiviſſe præstat, quàm multum pecuniæ

cuniæ coëgisse. Pleræque auditiones multis pecuniis sunt præstantiores. 11. τὰ χρήματα ταχέως ἀπολείπει, pro ἀπολείπουσι. Quia Atticis neutris pluralibus respondet verbum singulare. Pecuniæ citò deficiunt, facilè amittuntur. 12. τὰ δὲ μαθήματα πάντα ἅμα χρόνον παρεμένει, pro παρεμένουσι. Auditiones perpetuò durant. Doctrina nunquam deserit.

X.

Μὴ καταισχύνει μανθάνων ὁδὸν πορεύεσθαι πρὸς τὸ διδάσκειν τὸ χρήσιμον ἐπαγγελλόμενος. Αἰσχρὸν γὰρ τὸν μὲν ἐμπόρους τηλικοῦτο πλοῦτον διαφέρειν ἕνεκα τοῦ κερδαίνειν τοιοῦτον τινὰ ἐπιδείκνυσθαι ὑπάρχοντα, τὸν δὲ γνησίους μηδὲ τὸ κτᾶσθαι πορίσαι δύνασθαι ἐπιμέλειαν. Τοῦ μὲν γὰρ φιλοσοφοῦντος, τοῦ δὲ λόγου ἐπιθυμοῦντος. Ἔστι δὲ φιλοσοφοῦντος μὲν τὸ σωφρονεῖν καὶ ἀπέχεσθαι. εὐδοκιμοῦντος δὲ τὸ τοῖς λόγοις αὐτοῖς οἰκείως ἐπιτηδεύειν. Ἥκιστα μὲν ἐχθρὸς ἁπάντων, μάλιστα δὲ τοῖς βελτίστοις. Οὔτε γὰρ τοῖς μὴ ἐκ παιδὸς ἦσαν, τοῖς δὲ φιλοσοφήσασι. Τὰς ἐντεύξεις μὴ ποιοῦ πρὸς τοὺς αὐτοὺς, μηδὲ μάλιστα πρὸς τοὺς αὐτούς. Πλησμονὴ γὰρ ἀπέχθειαν. Τιμᾶσθε σεαυτὸν μάθοις ἄκουσον, ὅπως ἂν δικαίως τοῦ ἀκούειν ἀπολαύσειν. Metaphrasis. Ne te pigeat

pigeat longam viam ire ad docere quid utile profitentes, vel *adeos, qui se docere quid velle promittunt.* Turpe enim mercatores tanta maria transire causâ ampliorem faciendi rem familiarem, adolescentes verò neque per terram itinera sustinere in meliori *negotio* constituere suum animum, vel ad meliorem *reddendam* suam mentem. Moribus sis affabilis, verbis urbanus. Est autem affabilitatis, affari eos, qui obvii sunt: urbanitatis autem verbis eosdem familiariter alloqui. Suaviter, *comiter* quidem habe in omnes, utere autem optimis. Sic enim aliis non odiosus eris, alius verò amicus fies. Colloquia ne crebra facito, *instituito* cum iisdem, neque longa de iisdem. Satietas enim omnium. Exerce corpus laboribus voluntariis, ut possis etiam necessarios sufferre, *tolerare. Periphrasis.* Ne tibi molestum sit longum iter ad eos facere, qui se aliquid velle docturos profitentur. Turpe enim est, cum mercatores rei familiaris augendæ gratiâ tanta transmittant maria, adolescentes excolendi ingenii causâ nec terrestre iter velle suscipere. Moribus tuis adsit affabilitas, verbis autem urbanitas. Est autem affabilitatis obvios salutare: urbanitatis comiter eos appellare. Comis sis in omnes, sed familiaritate optimorum utere. Sic aliorum

inimi-

inimicitias vitabis, aliorum tibi amicitias conciliabis. Ne ſæpius eoſdem, neque verboſiùs iiſdem de rebus alloquare. Eſt enim ſatietas omnium rerum. Exercitia laborum voluntariorum colito, ut par ſis etiam eis qui ſunt neceſſarii, perferre.

Rat. expoſit. Græciſm. Phraſes, &c.

1. πορεύεσθαι μακρὰν ὁδόν. Longam viam. 2. ἐπαγγέλλεσθαι διδάσκειν τι καλόν. Eſt Græciſmus. Profiteri ſe docere aliquid utile. Item: Profiteri ſcientiam aliquam, aut ſtudium aliquod utile. Διαπερᾶν τὰ πελάγη. Tranſire vel tranſmittere maria. 4. πολὺν ποιεῖν τινὸ ἐπιχορηγίαν οὐσίαν. Græciſm. Augere rem familiarem, opes, facultates, &c. 5. ἐπανορθοῦν τινὰς κατὰ γῆν πορείας. Græciſm. Terrâ iter vel terreſtre iter facere. 6. κατορθοῦσθαι εἰς τὸ βέλτιον (ſcil. πρᾶγμα) τινὶ διδόναι. Græciſm. Qui ſi de verbo ad verbum reddatur, apud Latinos erit *Barbariſmus*. Barbarum enim eſt apud Latinos dicere, *conſtituere in meliori* (*ſcil. negotio*) *ingenium*. Neoperitiores Linguæ Latinæ viri *ingenium melius reddere*; ipſe autem Tullius eloquentiæ parens, *excolere ingenium*, dicit. Unde, βέλτιον τι κατασκευάζειν. *Emendare*, *corrigere*, *meli-*

melius efficere vel reddere item, excolere aliquid, rectè dicitur. 7. φιλοφρονεῖσθαι γλυκὺ τῷ ἤθει. Affabilem esse. 8. εὐτραπελεύεσθαι γλυκὺ τῷ λόγῳ. Urbanum vel humanum esse. Nota. τῷ τε ἤθει καὶ τῷ λόγῳ in sermone hic Latino omitti possunt sine ullo sensûs detrimento. 9. προσφωνεῖν τοὺς ἀπαντῶντας. Salutare obvios. 10. ἐπιχειρεῖν τινὶ οἰκείως τοῖς λόγοις. Comiter aliquem appellare. Blandis quempiam alloqui verbis. 11. Ἥλιος ἔχειν πρός τινα. Græcism. Qui idem est ac, Ἡλίᾳ ἔχειν πρός τινα. Nam adverbia Græca sæpe ponuntur pro ipsis nominibus, à quibus descendunt, & verbum ἔχω eis adjunctum pro εἶναι usurpamus. Latinè dicitur, *Comem esse aliquem*, &c. 12. χρῆσθαι τοῖς βελτίοσιν. Bonorum familiaritate uti. 13. Ἀπεχθῆ εἶναί τινι. Invisum vel odio esse alicui. φίλον γίνεσθαί τινι. Amicum esse alicui. Gratiam alicujus conciliare sibi. 14. τοῖς ὀνόμασι. Græcism. Quid de hoc ad verbum *facere interpellationes, alloqui*, vel *colloquia* significat, verè autem à nostris, *interpellare, alloqui, colloqui*, &c. dicitur. 16. ποιεῖσθαί τινι τὰς ὀνομαστὶ κλήσεις πυκνὰς καὶ μακράς. Sæpius ac verbosiùs aliquem alloqui. 17. δεῖ ἢ οὐ δεῖ. Hîc ellipsin subintellige προσφωνεῖν. Iisdem

de

de rebus. τὰ γυμνάζειν ἑαυτὸν τοῖς πόνοις Exercere se laboribus. Colere exercitia laborum. τὰ ἀναγκαῖα τῶν δεόντως πονεῖν Necessarios perferre labores.

XLI.

Τὸ ὠφελεῖσθαι τὴν ψυχὴν αἰσχρὸν, τὴν ἡγεμονίαν ἀπολέσαι ἀπὸ πάντων χείρονα, ὑβρίζειν, λυπεῖν. Ἐστι δὲ τοῦτο, χαίρειν μὴ ἐφ' οἷς δεῖ, καὶ δι' ὧν ἀνδρικὸν ἀφ' ὧν μὴ δεῖ, καὶ δι' ὧν ἀνελεύθερον τὸ ἀπὸ τοιούτων ἔχειν ἀξιόπιστον. Ἐπὶ τούτοις πᾶσιν ἀπὸ τοῦ χαίρειν ἀπολείπει, ἐφ' οἷς ἄνθρωπος ὢν, καὶ μὴ ἐπὶ τοῖς ἀλόγοις ζώοις καὶ ἀνδραποδώδεσι πράγμασιν ἐπιχειρεῖν δεῖ. Μᾶλλον δὲ

tristitiæ. Fis autem ridis, si jucunditatem, per quidem ridis, sed non per quæ dives eris. Hæ autem si similiter habeas te erga proximum, ac erga teipsum peccantes etiam alios habere æquum censueris. In obsecrationibus si turpe duxeris quidem famulis imperare, volupe autem servo imperare, vere servum esse. In rebus autem malis fidelium casus si respexeris, & teipsum ut bonum existens fabulosus, vel, *ut bono sit credere*. Magis serva verborum quàm pecuniarum deposita. Oportet enim bonos viros mores jurejurando fide digniores videri præstare. Convenire puta improbis diffidere, *non credere*, quemadmodùm bonis credere, *fidem habere*. De arcanis nemini dicito, nisi pariter conducat illas actiones fieri tibique dicenti, & illis audientibus, *vel qui audiunt*. *Perpende*. Da operam, ut omnibus istis rebus imperes, quibus animum turpe servire, & jurisdicti sunt, lucrum, ira, voluptas, dolor, timor. Fides autem ita facies, vel ita constituere, si ea in lucro deputes, quæ gloriam, non quæ opes augeant. In ira, si malos se probos delinquentibus, quales in se delinquentem, alios esse velles. In obsecrationibus si turpe ducas servis imperare, voluptatibus vere servum esse. In rebus molestis, si calamitates aliorum inspicias, &

te hominem esse meminerimus. Diligentiùs tuere fidem, quàm animos depositos. Bonorum virorum est ita se gerere, ut eorum integritas fide dignior, quàm jusjurandum esse videatur; vel ut eorum mores plus fidei mereantur, quàm detestationes aliorum. Quemadmodum improbis minùs credendum, sic bonis fidem habendam esse ducito. Arcana tua nemini credito; nisi res illas tacere æquè expediat etiam illis, qui audiunt, ac tibi dicenti.

Rar. expos. Græcism. Phrases, & Sententiæ.

1. ἡττᾶσθαι ὑπό τινος. Vinci ab aliquo. Inferiorem esse aliquo. Servire alicui. 2. ἡττᾶσθαι ὑπὸ τοῦ κέρδους. Inhiare lucro, &c. 3. ἡττᾶσθαι ὑπὸ τῆς ἡδονῆς. Servire voluptati. Sententia. Αἰσχρὸν ψυχὴν ὑπὸ τῆς ἡδονῆς ἡττᾶσθαι. Turpe est animum voluptatibus deditum esse. Rem. 4. Ἀρχεῖν τινος ἐγκρατεύεσθαι. Græcism. Imperare alicui rei. 1, 3. 5. Ἀρχεῖν ὀργῆς ἐγκρατεύεσθαι ἢ ὀργῆς. Imperare iræ. Continere se ab ira. 6. Ἀρχεῖν ἐγκρατεύεσθαι ἡδονῶν. Imperare voluptatibus. Sententia. Καλὸν τὸν ἐγκρατεύεσθαι ἀρχεῖν πάντων, ὧν ἄρχειν ψυχὴν κρατεῖσθαι αἰσχρόν. Pulchrum est imperare

perare omnibus iis rebus, quibus animum
saepe fuerit servire. 7. Ποιεῖσθαι τιμὴν τὸ πρός
τινος ἐπαινεῖσθαι. Deputare ea
in lucro, quæ alicui gloriam pariant, vel,
quæ alicujus gloriam augeant. 8. μεγα-
λοψυχίας ἴδιον ἀνδρὸς τὸ μηδὲν τῶν ὄντων
ἡγεῖσθαι μέγα. Est Graecismus. Quem ve-
ra laetitia ita donamus. *Talem esse in de-
linquentes, talem se praebere delinquentibus,
qualem in se delinquentem alios quispiam esse
velit.* Item: *Eo esse animo in delinquentes,
quo alios in se delinquentem quispiam esse ve-
lit.* 9. Ἄρχειν τῶν οἰκετῶν. Imperare ser-
vis. Imperium exercere in servos. 10.
δουλεύειν δ' ἡδοναῖς. Servire, deditum esse
voluptatibus. Sententia. Αἰσχρὸν μὲν τῷ
οἰκετῶν ἄρχειν, τὸ δ' ἡδοναῖς δουλεύειν. Turpe
est in servos imperium exercere, voluptati-
bus autem servire. 11. ἐπιβλέπειν τοῖς τῶν
ἄλλων πράγμασι. Inspicere aliorum calami-
tates, &c. ἀναμιμνήσκειν ἑαυτὸν ἀνθρώ-
που εἶναι. Recordari se hominem esse. No-
ta. Σεαυτὸν εἰς ἄνθρωπος ἀναμιμνήσκεις.)
εἰς ἄνθρωπος ὤν hic ponitur, vel per antip-
tosin pro εἰς ἄνθρωπος ὄντα, vel per enallage,
pro εἰς ἄνθρωπος εἶ. 13. Τηρεῖν τοῖς παρατε-
θεῖσι τὰ παρακαταθήκας. Tueri depolita
num-

XII.

Metaphrasis. Jusjurandum postulatum fuscipe propter duas causas, vel teipsum crimine nupsi absolvens, vel amicos è periculis servans. Causâ verò pecuniarum nullum Deum juraveris, neque si sanctè jurare fortunus sis: videberis enim aliis quidem pejerare, aliis verò avarè te habere. Neminem amicum facito, priusquam exquisiveris, quoddò usus fuerit prioribus amicis. Spera enim ipsum, & erga te fore talem, qualis & erga illos fuit. Tardè amicus fias, factus autem conare permanere. Æquè enim turpe nullum amicum habere, ac multos (propter opes) sodales mutare. Neque cùm damnosa explora amicos, neque ignarus esse sodales velis. Hoc autem facies, si non egens esse te simules. De apertis ut arcanis, vel

de dicendis ut tacendis communices. Noli decipere; *fraus* enim nihil damni accipiet, compos autem eos magis mores eorum noscet. Proba amicos è quæ circà vitam calamitate, & in periculis societate. Nam aurum in igne probamus, amicos autem in calamitatibus dignoscimus. *Periphrasis.* Jusjurandum, si postulabitur, duabus de causis dabis, vel ut temet ipsum è turpi crimine liberes, vel ut amicos è periculis eripias. Pecuniæ verò causa per nullum Deum jurabis, etiam si liquidò id facere posse videaris. Aliis perjurus, aliis avarus esse videaris. Amicitiam cum nemine jungito, priusquam explioraveris, quomodo prioribus amicis fuerit usus. Sperabis enim eum in re quoque talem fore, qualem erga illos seipsum præbuerit. Amicitiam sensim contrahito, contractam verò semper conservare studeto. Nam subinde mutare familiaritates non minùs turpe est, quàm amicum habere nullum. Neque cum damno fidem amicorum explora, neque sodalium animos velis imporare. Quod ità facies, si egere te simulaveris, cùm minimè egeas. Communicato cum eis re non arcanâ, tanquam arcanâ. Nam decepeus nihil detrimenti capies, & ex compos factus mores eorum perspectos habebis. Amicos cum in vitæ calamitatibus

cum in periculorum societate cognoscet. Nam ut aurum igni exploratur, sic amicorum fides in rebus adversis declaratur.

Græcismi, Phrases, &c.

1. Ὁρκον ἐπαγεῖν ἢ ὀμόσαι. Jusjurandum, cùm postulatur, dare. Jusjurandum delatum suscipere. 2. Ἀπολύειν ἑαυτὸν αἰσχύνης. Liberare se turpi crimine. 3. Διαλύειν τοὺς φίλους ἐκ κινδύνων. Eripere amicos è periculis. 4. Ὀμνύειν ἢ ὀμόσαι. Est Græcismus. Quem Latini rarius imitantur. Varro enim dicunt, *juvare Deum.* Sed *jurare per Deum.* Item: *Obtestari, appellare Deum.* 5. Ἐπιορκεῖν μέλλειν. Græcismus, qui non *juraturus sis*; sed *juraturus sis* à Latinis redditur. IV, 2. 6. Δοκεῖν ἐπιορκεῖν. Videri perjurum esse. 7. φιλοχρηματεῖν ἔχειν. Est Græcismus. Idem est, quod φιλοχρηματεῖν (V, 11. Avarum esse. Cupidum esse pecuniæ. 8. ποιεῖν τινα φίλον. Facere aliquem amicum. Amicitiam cum aliquo jungere. 9. χρῆσθαι τοῖς φίλοις. Uti amicis. 10. τοιοῦτον γίνεσθαι τινα. Talem esse in aliquem. Talem se præbere erga aliquem. Eo esse animo: ita esse affectum in aliquem. 11. Βραδέως γίνεσθαι φίλον. Sensim fieri amicum. Amicitiam contrahere sensim. 12. Διαμένειν φίλον. Permanere

manere amicum. Amicitiam conservare. 13. μηδένα ἔχειν φίλον. Neminem habere amicum. 14. πολλὰς ἑταίρους μεταδιδάσκειν. Est Græcismus. Qui idem est, quod πολλάκις μεταπαιδεύειν τοὺς ἑταίρους. Nam ut sæpe adverbia ponuntur pro nominibus; sic nomina usurpantur pro adverbiis. *Sæpius mutare sodales. Subinde mutare familiaritates.* 15. πειρᾶσθαι τῶν φίλων. Tentare amicos. Explorare fidem amicorum. 16. ἀγνοεῖν τὸ τῶν ἑταίρων. Ignorare amicos, vel amicorum animos. 17. ἀγνοεῖσθαι τὸ διάθεσιν. Est Græcismus. Idem est, quod ἀγνοεῖσθαι τὴν διάθεσιν. Infinitivus enim apud Græcos, quod quandoque etiam fit apud Poëtas Latinos, ponitur pro nomine substantivo. *Simulare egestatem. Simulare se egere.* 18. ἀνακοινοῦσθαι τοῖς φίλοις τὰ ἀπόρρητα. Res non arcanas communicare ut arcanas. 19. Οὐδὲν βλάπτειν. Nihil nocere. οὐδὲν βλάπτεσθαι. Nihil detrimenti capere. 20. Εἰδέναι τὰ φίλων τρόπον. Perspectos habere amicorum mores. 21. Δοκιμάζειν τοὺς φίλους ἐν τῷ βίῳ καὶ τύχαις. Not. τὸν βίον hic est periphrasis τῆς βίου. Cognoscere amicos in vita calamitate. Probare amicos in rebus adversis. 22. Δοκιμάζειν τὸ χρυσίον ἐν τῷ πυρί. Explorare aurum igni. 23. Διαγινώσκειν τοὺς φίλους

Perspicere eidem uni-
cornui in periculis, in rebus adversis.

XIII.

uteris amicis, si non expectes ab illis
sed ultrò promittens in temporibus
tuleris. Æque enim turpe puto animicos
vinci maleficiis, & amicorum superari be
ficiis. Proba sodalium non solùm in m
suis dolentes, sed etiam in bonis eorum non
videntes. Multi enim infœlicibus am
condolent, bene autem rem gerentibus n
dent. Absentium amicorum mentionem
apud præsentes, ut videaris neque ipso
sentes negligere. Esse velis quod ea,
circa vestitum sunt, elegans, at non
studiosus elegantiæ. Est enim elegantis
dem magnificum, nimiùm studiosi eleg
verò superfluum. Anna præsentium bon
non excedentem possessionem, sed m
tum usum. Despice eos, qui circa divitia
dent, uti verò præsentibus non possunt.
le enim tales pariuntur: ac si quis e
emerit bonum, malè equitare sciens. C
divitias, pecunias & possessiones para
ficere. Sunt autem pecuniæ fruì scien
possessiones verò uti valentibus. In

habo præsentem subsidiariam duorum causa,
& amicitiam magnam solvendi, & amico be-
neficiandi auxiliandi. Quoad reliquam
vitam, nihil supra modum, sed me-
diocriter eam ama. Ama quidem præsentia,
sume autem moderate. Peripatet. Hoc ali-
modo rectissimè tractabis amicos, si non
pectes, dum te rogent, sed ultrò, cùm
opus postulat, eis opem feras. Non mi-
rpe ducas superari beneficiis amico-
quàm vinci malefactis inimicorum. Eos
amicos, quibus non tantùm nulla tua
, sed qui etiam bonis tuis non invi-
dolent, in secundis videri. Amico
qui absunt, negotiorum gestio facito apud eos,
presentes sunto ut videatis. neque eos
abfuerint, neglecturus esse, in veritu
probes, luxum repudias. Habet
ornatus magnificentiam, sumptus re-
Ama bonorum non ingentem
, sed moderatem fructum. Con-
, qui amplificande rei studens,
autem uti nescivit. Istis enim idem
cidit, quod ei, qui bonum paravit e-
non satis equitandi peritus. Da ope-
divitiæ & usui, & fructui tibi sint.
iis, qui frui norunt, usus: iis ve-
qui uti sciunt, fructui. Rem familiarem

duabus

duabus de causis magis fatisfacio, tum ut ma-
gnam molestiam differendo, tum ut bene fa-
ciendo opem in calamitate possis. Quod autem
ad reliquas vitæ rationes attinet, non sum pra-
modum tam, sed mediocriter amabilis, qui
adiungi contentus ero, quæ tamen maxime
meliores.

Græcismi. Phrases.

Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος. In principio erat verbum

amicorum rebus. 10. Ἀτυχεῖν. Infœlicem, miserum esse. In miseriis & calamitatibus versari. 11. καλῶς πράττειν. Græcism. Fœlicem esse. Prosperâ uti fortunâ. 12. μνείαν ποιεῖσθαι τῶν ἀπόντων φίλων. Mentionem facere amicorum absentium. 13. Ὀλιγωρεῖν τῶν φίλων. Negligere amicos. 14. φιλόκαλον εἶναι περὶ τὴν ἐσθῆτα. Pro, κατὰ τὴν περὶ τὴν ἐσθῆτα, vel ἐν τῇ ἐσθῆτι. Græcism. Elegantem esse vestitu. Ornatum probare in vestitu. 15. Ἀγαπᾶν τὴν ὑπαρχόντων ἀγαθῶν πλῆθος μᾶλλον ἢ τὸν μετρίαν ἀπόλαυσιν. Amare bonorum ingentem cumulum, vel moderatum fructum. 16. καταφρονεῖν τῶν περὶ τὸν πλοῦτον σπουδαζόντων. Despicere contemnere eos, qui cumulandis opibus, cocervandis divitiis vel amplificandæ rei studient. 17. σπουδάζειν περὶ τὰ χρήματα. Græcism. Studere opibus cumulandis, &c. 18. χρῆσθαι τοῖς ὑπάρχουσι. Uti partis. 19. κτᾶσθαι καλὸν ἵππον. Parare, emere bonum equum. 20. ἐπίστασθαι ἱππεύειν. Scire equitare. Peritum esse equitandi. 21. κατασκευάζειν τὰ χρήματα τοῦ κτᾶσθαι καὶ κτήσασθαι. Parare divitias usui & fructui, vel ut sint usui & fructui. Item: Sic administrare rem familiarem, ut eam & possidere queamus, & uti eâ possimus. 22. Ἀπολαύειν καὶ χρῆσθαι τῷ πλούτῳ. Frui & uti divitiis. Nota. Discrimen inter

χρῆσθαι

χρῆσθαι & ἀπολαύειν uti & frui hoc plerique constituunt, ut alterum magis ad necessitatem, alterum ad voluptatem referatur: frui nos aliquâ re sine respectu ad alia commoda, ut amicorum colloquio, jocis, voluptatibus; uti propter aliud, ut libro, discendi gratiâ: medicinâ, sanitatis restituendæ causâ. Cicero tamen utrumque sæpe conjungit, & modò hoc, modò illud præponit, ut est in loquendo liber, & minimè superstitiosus. 23. τιμᾶν ἢ μεγαλοχρηματίαν. Magnificare rem familiarem. 24. βοηθεῖν τῷ φίλῳ. Opem ferre, auxiliari amico. 25. ἕνεκα τοῦ βοηθῆσαι. Græcism. Causâ auxiliandi. Gratiâ opem ferendi. Quia infinitivis, cùm articulo genitivi casûs addito ἕνεκα, vel etiam sine eo, Græci utuntur iis locis, quibus Latini Gerundiis in di, &c. 26. ἀγαπᾶν ἢ βίον μηδὲν ὑπερβεβηκότως. Non supra modum amare vitam. Nota. μηδὲν nihil eleganter cum adverbiis pro ὀ, οὐκ vel οὐχ, ut hoc loco, usurpatur. 27. στέργειν τὰ παρόντα. Contentum esse suâ sorte, vel præsenti rerum statu. 28. Ζητεῖν τὰ βελτίω. Quærere res meliores, Cic.

XIV.

Μηδενὶ συμφορᾶς ὀνειδίσῃς κοινὴν δὲ ἡ τύχη καὶ τὸ μέλλον ἄδηλον. Τὰς ἀγαθὰς ἢ

πολει. καλὸς γὰρ ὀνειδισμὸς περὶ ἀνδρὶ ἀποδυσπραγίας
χάρις ἀπεικοτέον. Τοῖς κακοῖς εὖ ποιῶν, ὅμοια
ποιεῖ τοῖς τὰς ἀλωπέκας κυσὶ σιτοῦσιν. Ἐ-
ξεῖναί τι γὰρ τοῦ διδόντος, ὥσπερ τοῦ τοὺς κύνας
τρέφοντος ὑλακτῆσαι, οὔτε κακοὶ τοῦ ὠφελοῦντος
ὥσπερ τοῦ βλάπτοντος ἀδικῆσαι. Μίσει τοῦ κο-
λακεύοντας ὥσπερ τοῦ ἐξαπατῶντας. Ἀμ-
φότεροι γὰρ πιστεύθεντες τοῦ πιστεύοντας ἀδι-
κοῦσιν. Ἐὰν ἀποδέχῃ τῶν φίλων τοῦ ποιεῖς τὸ
φαυλότατόν σοι χαριζομένους, οὐκ ἔξεις ἐν τῷ
βίῳ τοῦ ποιεῖς τὸ βέλτιστον ἀπολαυόμενος.
Metaphrasis. Nulli calamitatem exprobraveris: communis enim fortuna *est*, & futurum incertum. Bonis benefac; pulcher enim thesaurus *est* apud virum bonum gratia debita. Malis benefaciens (similia patieris alienos canes pascentibus. Illi namque dantes, ut obvios quosque allatrant: malique juvantes *se* ut lædentes injuriâ afficiunt. Odio habe adulantes tanquam decipientes. Utrique enim crediti, pro *si qui ipsis credent*, credentes lædunt. Si acceperis amicorum in nequissimo tibi gratificantes, non habebis in vita propter optimum, odium tuum fuscipientes. *Periphrasis.* Nemini calamitatem exprobres. Fortunæ enim dominatus per omnes pervagatur: & quid sequatur, sciri non potest. Cic. Bonis benefacito, præclarus enim thesaurus est apud virum bonum beneficium collocatum:

tum. Si malis beneficeris, idem tibi usu veniet, quod illis, qui alienos canes pascunt. Nam & hi æquè allatrant eos, qui bene de ipsis merentur, quàm eos, qui iis nocent. Assentatores non minùs oderis, quàm impostores. Nam utrique lædunt eos, qui illis fidem habent. Si eos amplectaris amicos, qui tibi nequissimis in rebus gratificantur, vix ullos per omnem ætatem habebis, qui tuum odium, propter res optimas, suscipere velint.

Rationes Expositi. Græcismi, Phrases, Sententiæ.

1. Ὀνειδίζειν τινὶ τὴν συμφορὰν. Exprobrare alicui calamitatem. Insultare alicui in calamitate. 2. ἐν ποιεῖν τοὺς ἀγαθούς. Beneficio afficere bonos, &c. 3. ἐὰν κακῶς ἐν ποιῇς.) *Si* malis *bene feceris* exponimus. Participia enim sæpe sunt inepta in sermone latino. Proinde rectius periphrasi quâdam, per verbum subjunctivum, præcedente conjunctione si, &c. redduntur. Vid. Luclan. I. 4. ὅμοια πείσῃ τοῖς πᾶσι, &c.) Est Græcismus. Quem rectè latinè non *similia patieris*, &c. sed *idem tibi usu veniet*, vel *accidet, quod illis. Eodem modo tractaberis, quo illi. Eo modo tecum agetur, quo cum illis*, &c. reddimus. Πάσχω enim verbum est generale, & quamlibet affectionem sive bonam, sive malam,

lam, sive jucundam, sive molestam significat: Proinde non ineptè his vertitur modis. 5. ἓυ ποιεῖν τὸν κακῶς. Bene mereri de malis, &c. 5. μισεῖν τὸν κολακεύοντας καὶ ἀπατῶντας. Odisse vel odio habere adulatores & impostores. Nota. Participia Græca à Latinis eleganter sæpe redduntur per Nomina, ut hoc loco. 7. Ἀμφότερα γὰρ πιστεύοντες.) Hîc particip. πιστεύοντες non possumus commodè nisi per ambages exprimere, ut ἐάν τις πιστεύσῃ αὐτοῖς. Si quis fidem habuerit eis. 8. ἀδικεῖν τὸν πιστεύοντας. Lædere eos, injuriam facere iis, qui fidem adhibent. 9. ἀποδέχεσθαι τὸν περὶ τὸ φαυλότατον χαριζομένους. Amplecti eos, qui nequissimis in rebus gratificantur. 10. χαρίζεσθαι περὶ τὸ φαυλότατον. Pro, ἐν τοῖς φαυλοτάτοις πράγμασι. Gratificari, favere, obtemperare in vilissimis rebus: ut sunt, turpium voluptatum ministeria, meretricum, lenonum, aleatorum, compotorum, denique adulatorum & assentatorum. 11. οὐκ ἔξεις ἐν τῷ βίῳ τὸν περὶ τὸ βέλτιστον ἀπεχθανομένους scil. σοί.) Hîc ἀπεχθανομένους σοὶ, pro οἱ τινες βέλτιστοι ἀπεχθάνεσθαί σοι, accipitur. Qui propter admonitionum severitatem odium tuum susscipere non recusent, &c. Hinc Phrasis. Ἀπεχθάνεσθαί τινι περὶ τὸ βέλτιστον, pro ἕνεκα τοῦ βελτίστου. Susscipere alicujus odium

propter res optimas. Repugnare alicui, & cum increpatione ad id, quod optimum est, deducere. Item. Invisum se reddere alicui propter utilitatem ejus, vel ad virtutem eum hortando, &c.

XV.

Τίνι φεύξῃ τὸν πλησιάζοντας ὁμιλητικός, ἅμα μὴ σεμνός. Τῶν μὲν γὰρ ὑπερεχόντων ὀκνοῦμεν μᾶλλον ἂν οἱ πολλοὶ καταφρονεῖν· τοῖς δὲ ὁμιλητικοῖς τερπομένοις πάντες ἡδέως προσίενται. Ὁμιλητικὸς ἴσθι, μὴ δυσεὶς ὢν μηδὲ φεύγειν πάντα φιλόνεικος, μηδὲ φεύγειν τὰς πλησιαζούσας ὁρμὰς πάντων· μηδ' ἂν ἀδίκως ὀργιζομένοις συγχάσκειν· ἀλλὰ συμπαθοῖς μὲν αὐτοῖς εἶναι, παύειν δὲ τῆς ὀργῆς, ἐπιπλήττων. Μηδὲ φεύγειν τὰ γελοῖα ἀπεδάζειν, μηδὲ φεύγειν τὰ αὐθάδη πάντα γελοίοις χαίρειν. Τὸ γὰρ ἥκιστα πάντα χαίρειν. Μηδὲ τὰς χάριτας ἀχαρίστως χαρίζεσθαι, ὅπερ πάσχουσιν οἱ πολλοί, πιθήγητες μὲν ὄντες, ἀηδῶς δὲ τοῖς οἴκοις ὑπηρετοῦντες. Μηδὲ φιλαίτιος ὦν, βαρὺ γὰρ, μηδὲ φιλεπίμηθης παροξυντικὸν γάρ. Μάλιστα μὲν συλλαβὲ τὰς φύσεις πάντων σωτικὰς, ἐν δὲ πᾶσι σὺν ὑμνεῖν χαίρειν, ἐξαίρεσιν ποιεῖσθαι μηδένος. Ὅπως γὰρ μὴ κακοῦ ὄντος διαφθαρῇς, ταῦτα πάσχουσι οἱ μισοπόνηροι τοῖς τὰς πηδοχὰς ἀποβάλλουσιν. Ἔχει μὲν

τὰ τῶ δ' ἀλλήλοις φέρε) διαμφιλογία τῶν ἐθυμούντων, ἢ τε ψυχὴ πολλὰ σφάλλε), διὰ ἀφροσύνην τῆς διανοίας. *Metaphrasis.* Sis in adeuntes te comis, ac non superbus. Horum enim scilicet *superborum*) superbam fastidiosamque arrogantiam vix servi toleraverint: illorum autem affabiles mores, *affabiliter*et omnes jucundè, *libenter* ferunt. Comis autem eris non contentiosus existens, neque morosus, neque in omnibus adversator, neque contra iras, (*pro irâ*) familiarium aspèrè occurrens, neque si injustè irati fuerint, sed iratis ipsis cedens, sedatos verò ab ira increpans. Neque circa ridicula seria agens, neq; circa seria ridiculis gaudens. Nam intempestivum ubique molestum. Neque beneficia ingratè, *molestè* gratificans, *præstans*, quod multi patiuntur, facientes quidem bene, gravatim tamen amicis inservientes. Neque cupidus accusator existens, grave enim est: neque proclivis ad objurgandum, irritat enim. Maximè quidem cave in convivijs congressus, si verò aliquando tibi contigerit occasio, surge ante ebrietatem. Cum enim anima à vino depravata fuerit, eadem patitur curribus (pro *cum curribus*) aurigas abjicientibus. Illique enim inordinatè ferunt carentes rectoribus, animaque multa pec-

car

eat corruptâ mente. *Periphrasis.* Comis erga eos esto, qui te conveniunt, non superbus. Nam fastidium & arrogantiam vel servi dominorum ægrè ferunt: comitas verò grata & jucunda est omnibus. Sunt autem comitatis officia non contentiosum esse, non morosum, non omnibus in rebus adversatorem: familiarium iræ non asperè resistere, quamvis nulla de causa irascantur, sed eis, dum commoti fuerint cedere, ac ubi ira deferbuerit, eos objurgare. Non in ridiculis res serias agere, neque seriis in rebus nugis gaudere. Intempestiva enim ubique molesta sunt. Non beneficia cum fastidio conferre, quo vitio multi laborant, qui etsi amicis obsequuntur, gravatim tamen id faciunt. Non facilè incusare, nam odiosum est: non ad reprehendendum proclivem esse, nam iratos facit. Convivierum vitare sodalitates consultissimum certè fuerit. Sed si quando tempus postulârit, surgito ante ebrietatem. Cùm enim mens vino obruitur, idem ei quod curribus evenit, è quibus Aurigæ excussi sunt. Nam ut hi temerè feruntur carentes gubernatoribus, sic animus in multa delicta impellitur mente subversâ.

Rat. expos. Græcism. Phrases, &c.

1. Δύσερις εἶναι. Contentiosum esse. Amantem esse jurgii. Jurgio sæpe contendere.

2.

2. Δυσπάρεσον εἶ). Morosum, implacabilem inexorabilem esse. 3. πρὸς πάντα φιλόνεικον εἶ). Græcis. Omnibus in rebus adversari. Nota. Ut præpositio πρὸς cum suo accusativo apud latinos rectè in præposit. *in* & *ablativum* vertitur: ita etiam πρὸς cum accusativo constructa eleganter sæpe apud eosdem in præpos. *in* & *ablativ.* mutatur. 4. πρὸς χάριν ἁπάντων πρὸς τὰς τῶν φίλων ὀργάς. Græcism. Asperè resistere familiarium iracundiæ. Acerbè invehi in amicos iratos. Nota. In priori expositione hîc præpositio πρὸς cum suo accusativo τὰς ὀργὰς in dativum mutatur. Quia verbum latinum *resisto* dativum familiariter sibi adscisciit. 5. Ἀπίκως ὀργίζεσθαι τυγχάνειν. Atticissimus pro communi dialecto, ὀργίζεσθαι. Attici enim participiis & verbis substantivis, pro ipsis participiorum verbis utuntur. Injustè, nulla de causa irasci. 6. ἔχειν πῖς συμφωνοῦσι φίλοις. Iratis cedere amicis. 7. διαπλήττειν τοῖς φίλοις. Objurgare, reprehendere amicos. 8. παύεσθαι τῆς ὀργῆς. Desistere irasci. 9. Σπουδάζειν περὶ τὰ γελοῖα. Græc. In ridiculis rebus seriis agere. Id est, in ludicris rebus severitate uti. 10. χαίρειν τοῖς γελοίοις περὶ τὰ σπουδαῖα. Græcism. III, 3. In rebus seriis gaudere nugis. 11. χαρίζεσθαι τὰς χάριτας ἀχαρίστως. Atticissimus. Cum molestia benefacere.

re. Ingrato animo beneficia conferre, &c. 12. Ἀηδῶς ὑπηρετεῖν τοῖς φίλοις. Non libenter inservire, vel operam navare amicis. 13. φιλαίσχυντός ἐστι. Facilem esse ad incusandum. Facilè incusare. 14. φιλεπιμωμητὼς ἐστι. Proclivem esse ad reprehendendum, &c. 15. ἐυλαβεῖσθαι τὰς ἐν τοῖς πότοις συνουσίας. Cavere congressus in conviviis. Vitare sodalitates conviviorum. Abstinere compotationibus. 16. Ἐξαίρεσθαι πρὸ μέθης ἐν τοῖς πότοις. Surgere ante ebrietatem in convivio. 17. Καταθείρεσθαι ὑπὸ οἴνου. Obrui vino. 18. ἀποβάλλειν τοὺς ἡνιόχους. Excutere, abjicere aurigas: & rectissimè, *amittere auriga*. Nam ἀποβάλλειν sæpe pro ἀπολέσαι sumitur: ut ἀποβεβληκέναι τοὺς ὀδόντας ἢ τὰ πατρῶα. Amisisse dentes aut patrimonium, &c. 19. ἀτάκτως φέρεσθαι. Temerè, sine ordine ferri, ruere. 20. Καμπτάνειν τῆς εὐθυδρόμου. Pro, μὴ ἔχειν τοὺς εὐθυνόντας. Græcism. Carere Gubernatoribus. Destitui Rectoribus. 21. πολλὰ σφάλλεσθαι. Pro, πολλάκις, vel ἐν πολλοῖς σφάλμασι. Græcism. Sæpius labi. In multis delinquere. In multa impelli delicta. 22. Nota. Ἐκεῖνά τι, &c. ἢ τι ψυχὴ, &c. τι τε hîc ut sæpe alibi, comparativè sumuntur. Quare rectè per *ut* & *sic* exponuntur. Vid. Luc. J, 8.

Ἀδάματα μὲν φρένει τῷ μεγαλόψυχῳ ἐστὶ

Synne

θνητὰ δὲ τῆς συμμέτρως τῶν ὑπαρχόντων ἀπολαύειν.

Hæc verba vix possunt Latinè satis commodè verti. Quidam ea per Metaphrasin ita reddunt. *Immortalia quidem sæpe eo, quod est magnanimum esse: mortalia vero præsentibus moderatè fruendo.* Alii putant ea ita vertenda esse, ac si Græcè scriptum esset: Μεγαλόψυχον ἐστὶ ὡς ἀθάνατον, συμμέτρως δὲ τῆς ὑπαρχόντων ἀπολαυστὸν ὡς θνητός. Magnanimus esto tanquam immortalis, re tuâ familiari utere tanquam immortalis. Wolfius ea hunc in modum Latinè reddidit. Immortalitatem specta magnitudine animi, mortalitatem moderato rerum usu. Rudolphus Agricola hoc modo vertit: Immortalia sentias magnitudinem animi præ te ferendo, &c.

Græcism. Phrases, &c.

1. Θεωρεῖν ἀθάνατα. Spectare immortalitatem. 2. μεγαλόψυχον εἶναι. Magnanimum esse. 3. θεωρεῖν θνητὰ τῆς συμμέτρως τῶν ὑπαρχόντων ἀπολαύειν. Græcismus. Mortalitatem spectare, sectari moderato rerum usu. Id est, moderatè uti facultatibus, ut mortalem decet.

XVI.

XVI.

Ἠγοῦ τ παιδείας τοσούτῳ μεῖζον ἀγαθὸν εἶ
τ ἀπαιδευσίας, ὅσῳ τὰ μὲν ἄλλα μαχθη
πάντες κερδαίνοντες πρὸς ἕτερα, αὐτὴ δ μό
νὴ σφᾶς ζημιοῦσα πρὸς ἑαυτούς. Πολλάκις
ὀργὰς λόγοις ἐλύσατο, τούτῳ τοῖς ἔργοις
τιμωρίαν ἔδοσαν. Οὓς ἂν βούλῃ ποιήσας φίλ
ἀγαθὸν πλέον πρὸς αὐτὴν σὺ τοὺς ἀπαγγέ
λοντας. Ἀρχὴ μὲν γὰρ φιλίας, ἔπαινος, ἔχθε
δ φόνος. Βουλόμενος, παράδειγμα τ
τὰ περιελευθερωθέντα σοῦ μᾶλλον τῶν, τὸ γὰ
φανὲς ἐν τῷ φανερῷ ταχέως ἔχει τ διάνοια
Βούλῃ μὲν βεβαίως, σπεῦδε δ, ταχέως
δέξασθαι. Ἠγοῦ, χρήσιμον εἶ παρὰ μὲν δ
εὐπορίαν, παρὰ δ πενίᾳ αὐτὴν εὐβουλίαν. Π
εἰ δ ἂν ἀνοχὴν παρρησιάσῃ, βούλει μ
σοῦ φίλων ἀναχοινωσάσῃ, χρῶ τοῖς λόγοις
πρὸς ἀλλοτρίᾳ τῷ πράγματι. Οὕτω γὰ
ἐκείνων τὰ γνώμιμα αἱ δόξαι, καὶ σεαυτὸν ἐ
σαφανῆ ποιήσεις. *Metaphrasis.* Existima eo
ditionem eò majus bonum esse inscitiâ, qu
alia quidem improba pro *res improbæ*, omn
lucrantes pro *cum* lucro faciunt, ipsa verò sc
la etiam damno afficit habentes. Sæpe eni
quem verbis offenderunt, huic factis pos
dederunt. Quos velis facere amicos, bon
quid dicito de ipsis apud renunciantes pro

nunciaturos. Principium amicitiæ, laus, inimicitiæ verò vituperium. Deliberans, exempla facito præterita futurorum. Nam obscurum è manifesto celerrimam, *facillimam* habet cognitionem, *dijudicationem.* Delibera quidem tardè, perfice autem citò deliberata. Existima optimam rem esse à Deo quidem felicitatem, à nobis ipsis autem bonum consilium. De quibus vereris liberè loqui, vis autem aliquibus amicorum communicare, uere verbis, tanquam de aliena re. Sic enim illorumque sententiam cognosces, & teipsum non apertum facies. *Peripatus.* Quantum eruditio insciti præstet, ex eo perspicies, quòd omnes è cæteris improbè factis fructum aliquem capiant, hæc verò sola detrimentum etiam injungat. Nam sæpe isti, quem offendêre verbis, ei re ipsâ pœnas dederunt. Cum quibus amicitiam tibi constitutam esse vis, de illis honorificè loquitor iis audientibus, qui renunciaturi sint. Initium quippe amicitiarum laudatio est, inimicitiarum vituperatio. Cùm deliberas, præterita pro exemplo tibi proponito. Nam quæ obscura sunt è manifestis facillimè dijudicantur. In deliberando tardus esto, inexequendis deliberatis celer. Salustius ad verba hæc ita alludit. Antequam incipias, consulito: ubi consulueris maturè facto opus est. Crede à Deo nihil tribui melius prosperâ fortunâ, à nobis ipsis

sapienti consilio. Quas res apertè dicere vereberis, & tamen cum amicis aliquibus communicare cupies, tanquam de re aliena orationem instituito. Nam eo pacto & sententiam eorum intelliges, seu, quid censeant, cognoscesⷮ nec teipsum aperies.

Græcismi, Phrases, &c.

1. Ἡ παίδεια μείζων ἀγαθὸν ὄτι τ ἀπαιδευσίας. Græcism. Eruditio præstat inscitiæ. 2. πραγ'τειν τὰ μὴ χθηρά. Græcism. *Facere improba.* Pro, Scelus, vel scelleratum facinus patrare, committere. Item. Improbè, vel scelleratè agere. 3. ζημιοῦν τινα. Afficere aliquem damno. Damnum alicui dare, &c. 4. ἔχειν τινὰ ἀπαίδευσίαν. Græcism. *Habere ignorantiam.* Pro: Ignarum vel rudem esse. Sententia. Ἡ ἀπαίδευσία τοὺς ἔχοντας ζημιοῖ. Ignorantia iis, qui ea præditi sunt, detrimentum injungit. 5. λυπεῖν τινα τοῖς λόγοις. Offendere aliquem verbis. 6. διδόναι τινὶ τινὰ τιμωρίαν. Dare alicui pœnas. Puniri ab aliquo. 7. τὰ παρελπλυθότα τῶν μελλόντων ποιεῖν παραδείγματα. Græcismus. *Præterita futurorum facere exempla.* Pro: Exempla petere è præteritis rerum futurarum. 8. τὰ χθίω ἔχειν διάγνωσιν. Græcismus. *Facillimam habere dijudicationem.* Pro: Facillimè dijudicari. I, 3. 9. βυλεύεσθαι βραδέως. Tardum esse in deliberando. 10. ὄτι τάχιστα τὰ δόξαντα. Celeriter perficere deliberata. Celerem esse in exequendis

quendis deliberatis. 11. Ἡ εὐπραξία παρὰ τοῦ θεοῦ δίδοται. Prosperа fortuna à Deo tribuitur. 12. Αἰδοῦμαι περὶ τούτων παῤῥησιάσασθαι. Vereor de his rebus apertè loqui. 13. Ἀνακοινώσασθαί τι τοῖς φίλοις. Communicare aliquid cum amicis. 14. Χρῆσθαι τοῖς λόγοις, ὡς περὶ ἀλλοτρίου τινὸς πράγματος. Instituere orationem, vel loqui tanquam de re aliena. 15. Αἰσθάνεσθαι τὴν γνώμην τῶν φίλων. Intelligere sententiam amicorum. Cognoscere, quid censeant amici. 16. Ποιεῖν ἑαυτὸν καταφανῆ. Manifestum se reddere. Aperire vel prodere seipsum.

Ὁ παρ' ἑαυτοῦ σιωπᾷ μέλλων τινὶ συμβουλεύεσθαι, σκοπεῖ πρῶτον, πῶς ἂν αὐτὰ διώκειεν· ὁ γὰρ κακῶς διανοηθεὶς ἂν ἑαυτῷ, ἥκιστα καλῶς βουλεύσεται. Περὶ τοῦ ἀκούειν. Οὗτος δ' ἂν μάλιστα βουλεύεσθαι παρεσκευασμένος, εἰ τὰς συμφορὰς τὰς ἐπὶ τῇ ἀβουλίᾳ διωλεύσεται· ἢ γὰρ ἐξ ὑγιείας πλείστων ὀπτομένων ἔχοιμι, ὅπου τις λοιπὰς τὰς ἐπὶ τῇ ἀῤῥωστίᾳ ἀναμενῶ. Μιμοῦ τὰ τῶν βασιλέων ἔθη, ἃ διώκει τὰ ἐκείνων βουλεύματα· δόξεις γὰρ αὐτὸν ἀποδέχεσθαι, καὶ ζηλῶν. Ὥστε σοι συμβήσεται παρά τε τῶν πολιτῶν μᾶλλον εὐδοκιμεῖν, καὶ πιστοτέραν ἔχειν τὴν παρ' ἐκείνων εὔνοιαν βεβαιοτέραν ἔχειν. Πείθου δὲ καὶ τοῖς νόμοις τοῖς ὑπὸ τῶν βασιλέων κειμένοις, ἰσχυρότατον μὲν τὸν νόμον ἡγοῦ τὸν ἐκείνων τρόπον. ὥσπερ γὰρ τὸν ἐν δημοκρατίᾳ πολιτευόμενον, τὸ πλῆθος δεῖ θεραπεύειν· οὕτω καὶ τὸν ἐν μοναρχίᾳ κατοικοῦντα, τὴν βασιλέως θαυμάζειν. *Metaphrasis.*

Cùm verò de tuis rebus fueris aliquem consulturus, vide priùs, quomodò de tuis constituit. Qui enim malè cogitârit de propriis, nunquam bene consulet de alienis. Sic autem maximè consilium inire incitaberis, si calamitates, quæ ex temeritate *oriuntur*, intuitus fueris. Etenim valetudinis maximam curam habemus, cùm molestias ex ægrotatione (*natas*) recordati fuerimus. Imitare Regum mores, & persequere illorum studia: videberis enim eos probare & æmulari. Itaq; tibi continget apud quemque multitudinem magis in laude esse, & ab illis benevolentiam firmiorem habere. Parent quidem & legibus à Regibus positis, *latis*, sanctissimam verò legem puta illorum mores. Sicut enim in populari imperio degentem, multitudinem oportet colere: sic & in unius imperio habitantem, Regem convenit admirari. *Periph.* Sed cùm alterius consilium in tuis negotiis expetes, considerabis imprimis, quomodò res suas administrârit. Nam qui suum negotium malè gessit, nunquam bene procurabit alienum. Sic autem ad capiendi consilii prudentiam maximè invitaberis, si quæ damna temeritatem sequantur, cogitâris. Nam & valetudinem diligentissimè curamus, cùm ægrotationum molestias recordamur. Regum mores imitare, & ad eorum studia te conferas, ut eos & probare & æmulari videaris. Unde & hunc; fructum capies, ut & populus meli-

de

de te existimet, & tu illorum benevolentiam erga te confirmes ac augeas. Cùm legibus ipsis quæ à Regibus latæ sunt, obtempera, tum mores & voluntatem eorum firmissimam esse legem ducito. Quemadmodùm enim in populari degenti republica, multitudo colenda est; sic & eum, qui in regio imperio consedit, Regem admirari oportet.

Græcismi, Phrases, &c.

1. Συμβουλεύεσθαί τινι περὶ τῶν ἑαυτοῦ. sc. πραγμάτων. Consilium petere ab aliquo, consilium expetere alicujus in suis negotiis. 2. Διοικεῖν περὶ τῶν αὐτοῦ vid. πραγμάτων. Pro, διοικεῖν τὰ αὐτοῦ πράγματα. Administrare res suas. 3. Διαπράττεσθαι περὶ τῶν ἰδίων. Deliberare de suis negotiis. Gerere suum negotium. 4. συμβουλεύειν περὶ τῶν ἀλλοτρίων. Consilium dare de rebus alienis. Item: Procurare alienum negotium. 5. παροξύνεσθαι βουλεύεσθαι, i.e. ὅπως ἂν βουλεύῃ. Græc. Incitaberis ad consultandum. Invitaberis ad consilium capiendum, vel ad capiendi consilii prudentiam. 6. ἐπιλείπειν τὰς συμφορὰς, μὴ ἐν τῇ ἀβουλίᾳ. scil. γινομένας. Græc. Cogitare damna, quæ temeritatem sequuntur. 7. πλείονα ἔχειν ἐπιμέλειαν τῆς ὑγιείας. Græc. *Plurimam habere curam valetudinis*, Pro: Diligentissimè curare valetudinem. Cic. I, 3. 8. Ἀναμιμνήσκειν τὰς λύπας τὰς ἐν τῇ ἀῤῥωστίᾳ. Recordari molestias ægrotationum. 9. Ἠθος τὸν νόμων ἡγεῖσθαι τὸ βασιλέων τρόπον. Mores & voluntatem

tatem Regum pro firmissima habere lege. 10. πολιτεύεσθαι ἐν δημοκρατίᾳ. In populari vivere imperio. Versari in Republica. Cic. 11. Θεραπεύειν τὸ πλῆθος. Colere multitudinem. 12. θαυμάζειν τὴν βασιλέα. Admirari Regem. 13. καθικέσθαι ἐν μοναρχίᾳ. In regio imperio vivere, considere, &c. XVIII.

Εἰς ἀρχὴν καταστὰς μηδενὶ χρῶ πονηρῷ πρὸς τὰς διοικήσεις· ἂν γὰρ ἐκεῖνος ἁμάρτοι, σὺ τὰς αἰτίας ἀναδήσεται. Ἐκ τῶν χειρόνων ὀπωμελείσθω ἀπαλλάττου μὴ πλουσιώτερος, ἀλλ' ἐνδοξότερος. πολλῶν γὰρ χρημάτων κρείττων ὁ περὶ τὸ πλῆθος ἔπαινος. Μηδενὶ πονηρῷ πρᾶγμα μήτε παράσχῃς, μήτε σωτηρίαν. δόξεις γὰρ καὶ αὐτὸς τοιοῦτος εἶναι, διότι τοῖς ἄλλοις πονηροῖς βοηθεῖς. Παρασκευάζου σαυτὸν πλεονεκτεῖν μὲν δυνάμενον, ἀνίσχυρον δὲ τὸ ἴσον ἔχειν, ἵνα δοκῇς ἐρήμοις τοῖς δικαιοσύνης, μὴ δὲ ἀδίκοις εἶναι. Μᾶλλον ἀποδύσῃ δικαίαν πενίαν, ἢ πλοῦτον ἄδικον. τοσούτῳ γὰρ κρείττων δικαιοσύνη χρημάτων, ὅσῳ τὰ μὲν ζῶντας μόνον ὠφελεῖ, ἡ δὲ καὶ τελευτήσαντι δόξαν παρασκευάζει. Κἀκείνην μὲν πᾶς φαύλοις μίσει, πάντες δὲ πᾶς μοχθηροῖς ἀδωρότατον μισθὸν ζητεῖν. Μηδένα ζήλου τῶν ἐξ ἀδικίας κερδαινόντων, ἀλλὰ μᾶλλον ἀποδύσῃ τὸν μὴ δικαιοσύνης ζημιούμενον. Οἱ γὰρ δίκαιοι τῶν ἀδίκων εἰσὶ μὲν ἀλλὰ πλεονεκτοῦσιν, ἀεὶ δὲ ἐν ἐλπίσι καὶ παραδόξοις ἔχουσι. Metaphrasis. In Magistratum constitu-

tus

tus nullo utere improbo in administrationibus. Quæ enim ille peccaverit, tibi causas *eorum alii* imputabunt. A publicis curationibus discede non ditior sed glorioſior. Multis enim pecuniis melior laus à multitudine *tributa*. Nulli improbo neque assiste, neque patrocinare. Videberis enim & ipse talia facere, qualia aliis facientibus auxiliatus fueris. Para te ipsum plus posse quidem valentem, vel ut possis, quidem aliis esse superior, sustine vel tolera tamen æqualitatem habere, vel non iniquo animo feras æqualitatem habere *aliòs*: ut videaris expetere justitiam, non ob infirmitatem, sed propter æquitatem. Potius proba justam paupertatem, quàm divitias injustas. Eo enim melior justitia pecuniis, quod hæ quidem vivos solùm juvant, illa verò etiam mortuis gloriam parat: & illarum quidem improbis communio, *pars* est; hujus verò improbis impossibile *est* participes esse. Nemini æmulare ex injustitia lucrum facientem, sed magis proba cum justitia damno affectos. Nam justi injustis si nihil aliud plus habent, certè spe bonâ superiores sunt. *Periphrasis.* Delectus ad Magistratum nullius improbi vi. A ministerio in obeundis negotiis utitor. Nam quicquid ille deliquerit, id tibi ut authori imputabitur. A publicis functionibus discede non locupletior, sed laudatior. Laus enim multitudinis magnis opibus præferenda est.

Vel,

Vel, laudari enim à populo præstat, quàm in-
gentes possidere divitias. Nullius improbi ne-
gotii vel adjutor, vel patronus esse velis. Nam
& teipsum eadē facere putabunt, quæ ab ali-
facta defenderis. Sic te para, ut aliis plùs pos-
sis, æquo tamen jure cum cæteris vivito: ut
appareat te colere justitiam non ex imbecilli-
tate, sed propter æquitatem. Paupertatem cum
justitia conjunctam opibus malè partis præ-
ferto. Nam justitia pecuniis eò præstat, quòd
hæ viventibus tantùm prosint, illa etiam de-
functis gloriam pariat: hæ vel malis homini-
bus contingant, illam improbi nullo consequi
modo possint. Neminem eorum, qui lucris in-
justis ditantur, æmulare, sed eos pluris facito
qui ob studium justitiæ detrimentis afficiun-
tur. Nam justi si nullâ re aliâ injustis præ-
stant spe tamen utique meliore fruuntur.

Græcismi, Phrases, &c.

1. Καθίστασθαι εἰς τὴν ἀρχήν. Constitui Ma-
gistratum, & in Magistratum. Adipisci Magi-
stratum. Deligi ad Magistratum. 2. Μετέχειν
πονηρῶν χρῆσθαι πρὸς τὰς διοικήσεις. Nullius
improbi ministerio uti in obeundis negotiis.
3. ἀπολείπειν τινός. Delinquere aliquid, &c.
4. ἀναπείθειν τὰς αἰτίας τινί. Imputare alicui
causam. Transferre in aliquem culpam. 5.
συμπορεῖν τῷ πονηρῷ πράγματα. Patronum
esse improbi negotii. 6. βοηθεῖν τισὶ ἀλλοις.
Auxiliari aliis. Defendere alios. 7. ἀνα-

πλη-

πλεονεκτεῖν. Pro, ἴσως ἄδικος πλέον ἔχειν. Plus posse aliis habere. Posse alios superare. Superiorem posse aliis esse. Item: Meliori conditione posse esse. 8. ἀνίσως πρὸς ἴσον ἔχειν. Græcism. Æquo animo ferre æqualitatem. Acquiescere in æqualitate. Æquo jure vivere cum cæteris. 9. Θηρᾶν τὴν δικαιοσύνην. Expetere vel colere justitiam. 10. ἅπτου πενίας τῆς δικαίας πενίαν. Amplecti paupertatem cum justitia conjunctam. 11. τὰ χρήματα τοῖς ζῶσιν μόνον ὠφελεῖ. Atticè, pro ὠφελοῦσι. IX. 11. Pecuniæ viventibus tantùm prosunt. 12. Ἡ δικαιοσύνη καὶ τελευτήσασι τὴν δόξαν παραπέμπει. Justitia etiam mortuis gloriam parit. 13. τὰ χρήματα καὶ τοῖς φαύλοις μίγνυται. Pecuniæ etiam improbis contingunt. 14. κτῆμα μέγιστον ἡ δικαιοσύνη. Consequi justitiam. Sententia. Ἀδύνατον τοῖς μοχθηροῖς τὴν δικαιοσύνην κτήσασθαι. Justitiam improbi non possunt consequi. 15. κερδαίνειν ἐκ δικαίας. Pro, ἀδίκως. Lucian. I, 15. Græcism. Injustè lucrari. Injustis lucris ditari. 16. Ζημιοῦσθαι ὑπὲρ δικαιοσύνης. Græcism. Damnum pati justitiæ causâ. Ob studium justitiæ affici detrimento affici. Nota, ὑπὲρ hîc ponitur pro διὰ. 17. ἵνα μὴ ἄλλο πλεονεκτεῖν ἢ ἀδίκων. Græcism. pro, ἐν μηδενὶ ἄλλῳ παρέχωμεν πλέον ἔχειν ἢ δικαίων. Nulla re aliâ injustis præstare. 18. ἐλπίζειν ἐπ' ἐλαττόνων ἀγαθῶν. Superiorem esse spe bonâ. Frui spe meliori.

XIX.

Πάντων μὲν ὑπεύθυνον τὸν ἀνθρώπειον βίον, μά-

λιστα δὲ τὴν σεαυτῆ φρόνησιν ἄσκει. Μάλιστα γὰρ ἐν ἐλαχίστῳ νῦς ἀνθρώπου ἐν ἀνθρώπῳ σύμπαντι πλείστῳ τῷ μὲν σπουδαίῳ ἐν φιλόπονῳ, τῷ δὲ φαύλῳ φιλοπόνῳ· ἵνα τῷ μὲν ὀπτιλεῖν δυνατὰ δόξαντα, τῷ δὲ περιορᾶν ὀπίσω τὰ συμφέροντα. Πάρεσθε τὰ ἂν μέλλῃς λέγειν, σκοπῶν τὴν ἀκρόασιν· πολλοῖς γὰρ ἡ γλῶττα πάρεργόν ἐστι διανοίας. Νόμιζε μηδὲν εἶναι τῶν ἀνθρωπίνων βέβαιον. Οὕτω γὰρ οὐκ ἐπιπολαίως ἔσῃ χαρείς, οὐδὲ λυπηθεὶς σφόδρα. Ὅτε ποιεῖ καιρὸς τοῦ λέγειν, ἢ σιωπᾶν οἶδα σαυτόν, ἢ σιωπᾶν ἀναγκαῖον εἰ τοῦτο. ἐν τούτοις γὰρ μόνοις ὁ λόγος σιγῆς κρείττων· ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις ἄμεινον σιγᾶν ἢ λέγειν. Χαῖρε μὲν ἐπὶ τοῖς συμβαίνουσι ἀγαθοῖς, λυποῦ μετρίως ὅτι τοῖς γενομένοις κακοῖς, γίνου δὲ τοῖς ἄλλοις, μηδ' ἐν ἑτέροις ἀκροάζουσι, ἀποπηδᾷ τὸ ὠφέλιμον ἐν τῷ οἰκείῳ κατεμπεσεῖν, ἢ δὲ διάνοια σκυθρωπὸν ἔχουσα πάθος. Μᾶλλον εὐλαβοῦ φόβον ἢ κίνδυνον· δεῖ γὰρ τὸν μὲν φοβεῖσθαι, τοῖς μὲν σπουδαίοις ἐν τῷ ζῆν ἀδοξίαν, τοῖς δὲ σπουδαίοις ἐν τῷ ζῆν ἀδοξίαν. Μάλιστα μὲν περιορᾶν χρὴ ἀπρόσλεκτον ἐὰν δὲ ποτὲ σοι συμβῇ κινδυνεύειν, ζήτει ἐν τῇ πολέμῳ σωτηρίαν μὴ καλῶς δόξης· ἀνὴρ γὰρ μὴ αἰρεταὶ φήμης· τὸ μὲν γὰρ πλεονάσαι, παρὰ τῶν ἢ παρὰ τοῦ θεοῦ κατέκειται· τὸ δὲ καλῶς ἀποθανεῖν, ἴδιον τῆς σπουδαίου ἢ φύσις ἀπέφηνε.

Metaphrasis. Omnium quidem curam gere quæ circa vitam sunt, maximè autem tui mentem exerce. Maximum enim in minimo

mun

mens bona in hominis corpore. Conare quidem *quoad* corpus esse laboriosus, *quoad* animum autem sapientiæ studiosus, ut illo quidē perficere queas deliberata, hoc autem prospicere scias conducibilia. Omne, quod sis dicturus, prius inspice, *considera* mente. Multis enim lingua præcurrit mentem. Existima nihil esse humanorum firmum. Sic enim neque fortunatas eris nimiùm lætus, neque infortunatus peristis, *nimium tristis*. Duo hæc tempora dicendi, vel de quibus scis planè, vel de quibus necessarium est dicere. In his enim solis sermocinatio melior: in aliis verò tacere melius, quàm loqui. Gaude quidem super contingentibus bonorum, *pro* bonis, & dole mediocriter super vel de evenientibus malorum, *pro* malis. Vis autem aliis, neque in alteris existens manifestus. Absurdum enim est substantiam in occultus occultare, mentem vel ò apertam habentem circumambulare. Magis verere, *cave* vituperium, quàm periculum. Oportet enim esse formidabilem improbis vitæ finem, at bonis non vivendo ignominiam. Maximè quidem conuenit vivere secundùm securitatem, *securè*: si autem aliquando tibi contigerit periculum subire, quære è bello salutem cum præclara gloria, sed non cum turpi fama. Nam mori quidem omnes fatum condemnavit: at honestè mori proprium bonis natura tribuit. *Periri*. Cùm omnium rerum, quæ ad vitam spectant,

ctant, curam suscipito, tum ingenio excolendo vel maximè intentus esto. Maxima enim res re minima est bona mens in corpore humano. Da operam ut corpore sis laborioso, animo autem studioso: ut altero perficere queas decreta, altero prospicere scias profutura. Quicquid dicturus es, priùs cum animo reputa. Multi enim sunt, quorum lingua cogitationem antevertat. Nihil rerum humanarum firmum esse existima. Sic enim nec rebus secundis laetitiâ exultabis, nec in adversis consternaberis. Duo loquendi tempora constitue: alterum de rebus tibi planè cognitis: alterum de iis, quæ necessariò sunt dicenda. In his enim solis silentium antecellit oratio: in aliis verò tacere præstat, quàm loqui. Et gaudere debes rebus secundis, & moderatè ferre dolorem calamitatum. Sed utraq; dissimulato. Cùm enim domi opes occultemus, absurdum fuerit apertè animo obambulare. Magis cave reprehensionem, quàm periculum. Nam ut vitæ finis probis, sic bonis viris ignominiosa vita formidolosa esse debet. Imprimis da operam, ut turo vivere queas: sed si quando tempus inciderit, ut pericula sint adeunda, incolumis bello evadere stude cum laude & gloria, non cum infamia, & dedecore. Nam fatum omnes quasi capitis condemnavit: sed honestè mortem oppetere, natura præstantium virorum munus esse voluit.

Græcismi, Phrases, &c.

1. Ἐπιμελεῖσθαι πάντων τῶν περὶ τὸν βίον. Græcism. Suscipere curam omnium, quæ ad vitam degendam spectant. 2. ἀσκεῖν τὸν ἄνθρωπον. Exercere vel excolere ingenium. 3. δίκοπον εἶναι τὸ σῶμα. Pro, κατὰ τὸ σῶμα. Græcism. Laborioso esse corpore. 4. φιλόπονον εἶναι τὴν ψυχήν. Pro, κατὰ τὴν ψυχήν. Græcism. Animo esse studioso. 5. ἐπιτελεῖν τὰ δόξαντα. Perficere deliberata, decreta. 6. προεξάγειν τὰ συμφέροντα. Proficere profutura. 7. μέλλω λέγειν. Græcism. vide IV, 2. Dicturus sum. 8. ἔχειν τινὰ ἐν τῇ γνώμῃ. Reputare aliquid cum animo. 9. Ἡ γλῶττα προλαμβάνει τῆς διανοίας. Lingua præcurrit mentem, anteverlit cogitationem. 10. μηδὲν εἶναι τῶν ἀνθρωπίνων βέβαιον. Nihil est firmum rerum humanarum. 11. φοβεῖσθαι καὶ δεδιέναι. Pertimescere & pertimuisse. Exultare lætitia, & consternari dolore. 12. ποιεῖν κατὰ τὸ ἔργον. XIII, 25. 13. Σαφῶς εἰδέναι περί τινος. Græcism. Scire, nosse aliquid plane. 14. ἄμεινον σιγᾶν ἢ λέγειν. Præstat tacere quàm loqui. 15. χαίρειν ἔπι τοῖς συμβαίνουσι τοῖς ἀγαθοῖς. Græcism. VI, 3. Gaudere, lætari rebus secundis. 16. τὰ συμ-

βαίνοντα τ' ἀγαθῶν, καὶ τὰ συμβαίνοντα ἀγαθά. Contingentia bona. Res secundæ. 17. λυπεῖσθαι μετρίως ἐπὶ τοῖς γινομένοις κακῶν. Atticè pro κακοῖς. Moderatè ferre dolorem calamitatum. 18. καταφανὲς γενέσθαι τοῖς ἄλλοις. Apertum, manifestum esse aliis, &c. 19. Μηδ' ἐν ἐτέροις. Pro, ἐν μηδετέροις γίνεσθαι καταφανὲς. In neutris rebus, vel in neutra parte esse apertum, vel se aperire. Item. Utraque dissimulare. 20. ἀποκρύπτειν τὴν οὐσίαν ἐν τῇ οἰκίᾳ. Occultare domi opes. 21. περιπατεῖν τὴν διάνοιαν φανερὰν ἔχοντα. Aperto obumbulare animo. Id est, ità obambulare, ut animi affectiones omnibus pateant. 22. εὐλαβεῖσθαι φόβον ἢ κίνδυνον. Cavere reprehensionem aut periculum. 23. Ἡ τοῦ βίου τελευτὴ τοῖς φαύλοις φοβερά ἐστι. Improbi vitæ finis est formidolosus. 24. Ἡ ἀδοξία ἐν τῷ ζῆν τοῖς σπουδαίοις φοβερά ἐστι. Græcism. Vita ignominiosa viris bonis est formidolosa. 25. Ζῆν κατ' τὴν ἀσφάλειαν. Græcism. Pro, ζῆν ἀσφαλῶς, καὶ ἐν ἀσφαλείᾳ, ἐν εἰρήνῃ. Vivere in tuto, in pace. Vitam agere sine metu periculi, &c. 26. Ζητεῖν τὴν ἐκ τοῦ πολέμου σωτηρίαν. Græcism. Quærere è bello salutem. Pro, Studere incolumem è bello evadere. 27. τὸ τελευτῆσαι πάντων ἢ σωφρονεῖν κατέχειν. Græcism.

Omnibus fatali necessitate, quasi lata sententiâ moriendum est. Natura mortem omnibus proposuit. Cic. 28. ἀποθανεῖν καλῶς. Honestè mori. Honestam oppetere mortem.

XX.

Καὶ μὴ θαυμάσῃς, εἰ πολλὰ τῶν εἰρημένων ὑπὲρ σοῦ πρὸς τὴν νῦν παροῦσαν ἡλικίαν. Οὐδὲ γὰρ ἐμοὶ τοῦτο δοκεῖ ἄθλιον, ἀλλὰ φοβοῦμαι διὰ τῆς αὐτῆς παραγωγῆς ἅμα τὸ τε παρόντος βίου συμβουλίαν ἐξενεγκεῖν, καὶ τῷ μέλλοντος χρόνῳ φόβητρον καταλιπεῖν. Τὴν μὲν γὰρ τῶν πόνων χρείαν ῥᾳδίως εἰδήσεις, τὴν δὲ συμβουλευούσης μετ' εὐνοίας χαλεπῶς εὑρήσεις. Ὅπως δὲ τὰ λοιπὰ μὴ παρ' ἑτέρου ζητήσῃς, ἀλλ' ἐνταῦθεν, ὥσπερ ἐν ταμιείῳ παρέρχῃ, φόβητρον δεινὸν μηδὲν καταλιπών, ὃν ἂν ἔχῳ σοὶ συμβουλεύσω. Πολλὴν δ' ἂν τιθεὶς χάριν χάριν, εἰ μὴ διαμάρτοιμι τῆς δόξης, ἣν ἔχων περὶ σοῦ τυγχάνω. Τῶν μὲν γὰρ ἄλλων τοὺς πλείστους εὑρήσομεν ὥσπερ τὴν σπορὰν τοῖς ὕδασιν μᾶλλον, ἢ τοῖς ὑγιεινοτάτοις χαίροντας· ὅτου καὶ τὴν φίλων τοῖς συνεξαμαρτάνουσι πλησιάζοντας, ἀλλ' ἢ τοῖς εὐθέσι. Σὲ δὲ τοιοῦτόν τινα τῶν πόνων ἐγνωκέναι, τεκμηρίοις χρώμενος τῇ περὶ τὴν ἄλλην σοῦ παιδείαν φιλοπονίᾳ. Τὸ γὰρ αὐτῷ τὰ βέλτιστα

φρόνειν ὑπολάβοις, τοῦτον εἰκὸς καὶ τὰ νῦν ἀλλων τὰς ὑπὲρ τηλικαύτην ἀρετὴν παρακαλῶν ἀποδέχεσθαι. Μάλιστα δ' ἂν παρεξυνθείης ὀρεχθῆναι τῶν καλῶν ἔργων, εἰ καταμάθοις, ὅτι καὶ τὰς ἡδονὰς τὰς ἐκ τούτων μάλιστα γνησίας ἔχομεν· ἐν μὲν γὰρ τῷ ῥαδιμεῖν, καὶ τὰς πλησμονὰς ἀγαπᾶν, εὐθὺς αἱ λύπαι τὰς ἡδονὰς παραπέμπασι· τὸ δὲ περὶ τὴν ἀρετὴν φιλοπονεῖν, καὶ σωφρόνως τὸν ἑαυτοῦ βίον οἰκονομεῖν, ἀεὶ τὰς τέρψεις εἰλικρινεῖς, καὶ βεβαιοτέρας ἀποδίδωσι· κἀκεῖ μὲν παρόντος ἡδέως ὕστερον ἀλυπήσομεν, ἐνταῦθα δὲ, μετὰ τὰς λύπας τὰς ἡδονὰς ἔχομεν. *Metaphr.* Et ne miratus fueris, si multa dictorum non conveniunt tibi ad nunc præsentem ætatem. Neque enim me hoc latuit: sed constituti per eandem operam simul præsentisque vitæ consilium protulisse, & futuri temporis præceptum reliquisse. Nam horum quidem usum facilè scies, consulentem verò cum benevolentia difficilè invenies. Ut igitur reliqua non ab altero quæras, sed hinc velut è penu proferas, existimavi oportere nihil reliquisse *eorum*, quæ haberem tibi consulere. Multam, *magnam*, verò Deo gratiam habuerim, si non aberrarim, *deceptus fuerim* opinione, quam habens de te sum. Nam aliorum plurimos inveniemus, ut ciborum jucundissimis potius, quàm saluberrimis

mis

mis gaudentes, sic etiam amicorum *plurimos* una *secum* peccantibus *se* applicantes, sed non monentibus. Te autem arbitror contrarium horum nosse, *decrevisse*, argumento utens circa aliam tuâ disciplinam industriâ. Sibi enim optima facere imperantem, hunc verisimile est & aliorum ad virtutem adhortantes amplecti. Maximè autem incitatus fueris appetivisse honestas res, si didiceris, quòd & voluptates ex his maximè sincerè habemus. Nam in segnescendo, & satietatem amando statim mœrores voluptatibus affixi sunt, *adhæserunt*; at circa virtutem laborare, & temperanter sui ipsius vitam instituere semper delectationes sinceras & firmiores reddit. Et illic quidem primùm gavisi, postea mœsti fuimus, hîc verò post molestias voluptates habemus. *Periph.* Neque verò mirari debes multa ex iis, quæ diximus, isti ætati tuæ non convenire. Nam id me quoque non prætériit: sed propositum mihi fuit unâ eadémque operâ & de præsenti vitæ ratione consilium promere, & quid imposterum tibi faciendum esset, denunciare. Nam quando & quomodò his utendum sit, facilè intelliges, fidelem autem & benevolum monitorem haud temerè invenies. Ne igitur cætera ex aliis tibi quærenda essent, sed ut hinc omnia

velut è penu depromeres, nihil, quo tibi consulere posſem, prætereundem esse duxi. Magnas autem Deo gratias agam, si me spes de te concepta non fefellerit. Nam ut plerosque alios cibis jucundiſſimis potiùs, quàm saluberrimis delectari, sic etiam ad eos sese amicos adjungere cernimus, qui unà delinquunt, non ad eos, qui vitia reprehendunt. Te verò contrarium statuiſſe existimo, argumento industriæ tuæ in aliis disciplinis adductus. Nam qui ipse sibi optima quæque imperavit, eum consentaneum est etiam alios ad virtutem exhortantes amplecti. Maximè autem ad studium rerum honestarum incitaberis, si animadvertes eas veriſſimarum voluptatum esse procreatrices. Nam in socordia quidem luxuriæque amore, molestiæ statim voluptatibus adhæresunt. Virtutis autem studium, & sobrium vitæ instituendi semper oblectationes sinceras; atque etiam constantiores gignit. Nam illic principio gavisi, post dolemus: hîc post molestias, voluptates capimus.

Gra-

Græcismi, Phrases, &c.

1. Ἡ νῦν παροῦσα ἡλικία. Ista ætas. Nam adverb. νῦν hîc per pleonasmum abundat; participium verò παρών, παροῦσα, παρόν, variis junctum nominibus sæpius per pronomen redditur. 2. Ἐξενεγκεῖν τὸ παρὸν & βίου συμβούλιον. Græcism. *Proferre præsentis vitæ consilium.* Pro: Consilium promere de præsenti vitæ ratione. Consilium dare, monere, quomodò nunc vita sit instituenda. 3. καταλιπεῖν ἀπαγγέλματα τὰ μέλλοντα & χρόνου. Græcismus. *Reliquisse* vel *relinquere denunciationem, præceptum futuri temporis.* Pro: Denunciare, præcipere, quid imposterum sit ageudum, quomodò posthac vita sit instituenda. 4. Ῥᾳδίως εἰδέναι τὴν τοῦ χρείαν. Facilè intelligere alicujus rei usum, vel quomodò aliquâ re sit utendum. 5. εὑρίσκειν τὸν συμβουλεύοντα εὐνοίας. Græcism. Invenire benevolum monitorem. 6. Ζητεῖν τὰ λοιπὰ παρ' ἑτέρου. Cætera quærere ex alio, aliunde. 7. ἀποφέρειν ἐντεῦθεν, ὥσπερ ἐκ πτερύγος. Depromere hinc velut è penn. 8. Ἔχω συμβουλεύειν. Græcismus. *Habeo consulere.* Pro: Consilium possum dare. Nam ἔχω

variis infinitivis additum, loco δύναμαι usurpatur. 9. πολλὴν τῷ θεῷ ἔχειν χάριν Immortales Deo gratias agere, Cic. 10. ἔχειν τὴν περί τινος δόξαν. Habere, concipere spem de aliquo. 11. χαίρειν τῇς πάνυ ἡδέσις. Græcismus, & in specie Atticismus. VI, 5. Delectari cibis jucundissimis. 12. πλησιάζειν τῇ φίλων τοῖς συνεξαμαρτάνουσι. Atticismus priori similis. Adjungere se ad amicos, qui una delinquunt, socii delictorum sunt. 13. πλησιάζειν τῇ φίλων τοῖς νουθετοῦσι. Atticismus. Cùm conversari amicis, vel iis se adjungere amicis, qui vitia reprehendunt. 14. χρῆσθαι τῷ τεκμηρίῳ. Uti, adduci argumento. Item: Conjecturam capere. 15. Ἡ περὶ τὴν παιδείαν φιλοπονία. Græcismus. Industria in disciplinis. Studium disciplinarum. Studiorum diligentia. 16. ἐπιτάττειν αὐτῷ τὰ βέλτιστα. Imperare sibi optima quæque, &c. 17. ἀποδέχεσθαι τοὺς ἐπὶ τὴν ἀρετὴν παρακαλοῦντας. Amplecti eos, qui ad studium virtutis exhortantur. 18. Ὀρέγεσθαι τῇ καλῶν ἔργων. Studere rebus honestis. Expetere gloriam rerum honestarum. 19. παροξύνεσθαι τῇ καλῶν ἔργων ὀρέγεσθαι. Græcismus. Incitari ad studium rerum honestarum. 20. Γνησίως ἔχειν τὰς ἡδονὰς τὰς ἐπὶ τῇ καλῶν ἔργων. Græcismus. Sincere

ras,

ta, veriſſimas capere voluptates è rebus honeſtis. 21. ἐν τῷ ῥαδυμεῖν. Græciſm. In ſocordia, deſidia, otio vitæ. 22. ἐν τῷ τὰς πλησμονὰς ἀγαπᾶν. Græciſm. In amore luxuriæ 23. ἀγαπᾶν τὰς πλησμονάς. Amare, ſectari voluptates. 24. Sententia. Αἱ λύπαι τ ἡδοναῖς ἀεὶ συμπαπλέκονται. Voluptatibus ſemper dolores adhærent, miſcentur. 25. τὸ περὶ τὴν ἀρετὴν σπουδάζειν. Pro, ἡ τ ἀρετῆς φιλοπονία. Græciſm. Virtutis ſtudium. 26. Οἰκονομεῖν σωφρόνως τ ἑαυτῆ βίον. Temperanter inſtituere ſuam vitam. Temperanter vivere. 27. τὸ οἰκονομεῖν σωφρόνως τ βίον. Pro: ἡ σώφρων τῆ βίᾳ οἰκονομία. Sobrium, prudens vitæ inſtitutum. 28. ἀποδιδόναι τὰς τέξεις. Gignere, procreare oblectationes. 29. ἥδεσθαι καὶ λυπεῖσθαι. Gaudere & triſtari. Voluptate & dolore affici. ἔχειν τὰς ἡδονάς. Pro: ἥδεσθαι. Voluptates capere.

XXI.

Ἐν ἅπασι δ τοῖς ἔργοις οὐκ ἄτοπον τ ἀρχὴν σπουδάζομεν, ὡς τ τελευτὴν αἱδήζεσθαι λαμβάνομεν τὰ γὰρ πλεῖστα δ περὶ τ βίον ἐσὶ τὰ πεζόμενα πεῖραν, ἀλλὰ δ ἀπαλλαττόντων

βαινόντων ἕνεκα διαπονῶμεν. ἐνθυμεῖσθαι δέ, ὅτι τοῖς μὲν φαύλοις ἐνδέχεται τὰ τυχόντα πράττειν (εὐθὺς γὰρ τῷ βίῳ τοιαύτῳ πεπίστευται τὴν ἀνάδειξιν) τοῖς δὲ σπουδαίοις οὐκ οἴονται ἀρετῆς ἀμελεῖν, ὃ πολλοὺς ἔχειν τοὺς ἐπαινοῦντας. πάντες γὰρ μισοῦσιν οὐκ ἔτι τοὺς ὀκνηροὺς ἀνοήτους, ὡς τοὺς ἐπιεικεῖς μὲν φάσκοντας εἶναι, μηδὲν δὲ τῶν τυχόντων διαφέρειν. Εἰκότως. ὅπου γὰρ τὰς τῷ λόγῳ μόνῳ φευκτὰς μᾶλλον ἀποδοκιμάζομεν ἢ τὰς τῷ βίῳ πρακτέας ἢ μᾶλλον φαύλους εἶναι φήσομεν; διὸ καὶ ὡς δ' ἂν τὰς τοιαύτας ἐπιλάβοιμεν, μὴ μόνον εἰς ἑαυτοὺς ἁμαρτάνειν, ἀλλὰ καὶ τὰ τύχοντα πράττοντας ἢ μᾶλλον καὶ τοῖς ἄλλοις ἐνοχλεῖν. εἰ δὲ, σφᾶς αὐτοὺς ἀξίους τῆς ὑπαρχούσης εὐδαιμονίας κατέστησαν εἰ δὲ δεῖ ἁπλῶς εἰπεῖν, τῆς θεῶν συνηκολουθηκέναι ἀνοίας, ἡγοῦμαι κἀκείνους ὅτι τοῖς οἰκείοις ἁμαρτήμασι δηλῶσαι, πῶς ἔχουσι πρὸς τοὺς φαύλους, καὶ τοὺς σπουδαίους τῶν ἀνθρώπων. Metaphrasis. In omnibus autem rebus non principii meminimus, ut finis sensum capimus. Nam plurima eorum, quæ circa tam *sunt* non propter ipsa negotia facimus sed consequentium causâ elaboramus. Cogita autem, quod improbis licet quævis agere: (statim enim vitæ tale fecerunt fundamentum) at bonis viris non licet virtutem negligere, vel multos habere increpan

Omn

Omnes enim oderunt non tam peccantes, quàm æquos quidem dicentes se esse, nihil verò à quibusvis, *vulgo* differentes: Jure. Cum enim sermone solo mentientes reprobamus, an vitâ omni imminutos, non malos esse dicemus? Justè verò tales existimaverimus non solùm in se peccare, sed & patriæ esse proditores: hæc enim ipsis pecuniam, & gloriam, & amicos in manus dedit, hi verò se ipsos indignos præsenti felicitate constituerunt. Si verò oportet mortalem existentem Deorum conjecturâ colligere mentem, arbitror *me* & illos in proximis maximè declarâsse, quomodò se habent erga improbos & bonos hominum. *Periphrasis.* In omnibus autem rebus non tum principii meminisse solemus, quàm senis finis affici. Nam pleraque in vita non propter res ipsas agimus, sed propter ea, quæ consequuntur elaboramus. Illud autem cogites velim: plebeiis quidem hominibus quidvis licere: (nam tale statim initio vitæ suæ fundamentum jecerunt) bonis verò & honestis viris virtutem negligere non concessum esse: aut fieri certè non posse, quin à multis reprehendantur. Omnes enim non tam oderunt flagitiosos, quàm eos, qui virtutis professi studium, re nullâ vulgo antecellunt: nec id injuriâ. Nam cùm eos

im-

improbemus: qui verbis tantùm fallunt: quanto magis eos homines nequam dicemus qui nullum in tota vita dignitatis suæ gradum retinuerunt. Ac ejus generis homines non in semet ipsos tantùm esse injurii, sed & fortunæ proditores rectè existimantur: quæ cùm eis & opes & gloriam & amicos manes dederit, ipsi partâ fœlicitate indigos sese præbeant. Quòd si fas est mortali voluntatem Deorum conjecturis indagare: ego etiam in conjunctissimis potissimùm me demonstrâsse arbitror, quomodo & adversus homines improbos, & erga bonos viros affecti animati.

Græcism. Phrases, &c.

1. Μνημονεύειν τὰς ἀρχάς. Meminisse principii. 2. Λαμπρύνειν αἰσθήσεις τὰ πλείονα. Græcism. Attici simùs sensu. Pertinere sensu. 3. Πλείστα τὰ πλείστα πράττειν βίον. Græcism. Plurima agere in vita. 4. Διαπονεῖν τὰ πλείστα ἕνεκα τῶν ἀκολούθων. Elaborare plurima propter ea, quæ consequuntur. 5. Πράττειν τὰ τυχόντα. Quævis facere. Temere omnia committere. 6. Τοιαύτην βίου τοιεῖσθαι ἕξιν. Tale vivendi genus sibi proponere, &c.

7. Αμ-

Ἀμελεῖν τ ἀρετῆς. Negligere virtutem. 8. Πολλὰς ἔχειν τὰς ὀπιπλήσσονσας. Multos habere reprehensores. A multis reprehendi. 9. Μισεῖν τὰς ἐξαμαρτάνονσας. Odisse flagitiosos. 10. Μισεῖν τὰς ὀπιεικεῖς φάσκονσας εἶναι. Græcism. Odisse eos, qui se virtutis studiosos esse jactitant, vel qui virtutis studium profitentur. 11. Ψεύδεσθαι τῷ λόγῳ μόνῳ. Verbis tantum fallere. 12. Ἀποδοκιμάζειν τὰς τῷ λόγῳ ψευδομένας. Improbare eos, qui verbis mentiuntur, fallunt. 13. Ἐλαττοῦσθαι παντὶ τῷ βίῳ. In tota vita deteriori conditione esse: Nullum dignitatis gradum retinere. 14. Φάσκειν τινὰ φαῦλον εἶναι. Dicere aliquem hominem esse nequam. 15. Ὑπολαμβάνειν τινὰ εἰς ἑαυτὸν ἁμαρτάνειν. Existimare aliquem in seipsum esse injurium. 16. Ἐγχειρίζειν τινὶ χρήματα, καὶ δόξαν, καὶ φίλους. In manus dare alicui opes, gloriam & amicos. 17. Καθιστάναι ἑαυτὸν ἀνάξιον τῆς ὑπαρχούσης εὐδαιμονίας. Indignum se præbere partâ fœlicitate. 18. Δηλοῦν τινα ὅτι τοῖς οἰκειοτάτοις. Demonstrare aliquem in conjunctissimis. 19. Πῶς ἔχει πρὸς τοὺς φαύλους. Græcism. Quo animo, quâ mente, quâ voluntate est in malos.

XXII.

Ζεὺς γὰρ Ἡρακλέα καὶ Τάνταλον γεννήσας (ὡς οἱ μῦθοι λέγουσι, καὶ πάντες πιστεύουσι,) τὸν μὲν διὰ τὴν ἀρετὴν ἀθάνατον ἐποίησε· τὸν δέ, διὰ τὴν κακίαν τὴν μεγίσταις τιμωρίαις ἐκόλασεν. οἷς χρὴ παραδείγμασι χρωμένους, ὀρέγεσθαι τῆς καλοκἀγαθίας· καὶ μὴ μόνον τοῖς ὑφ' ἡμῶν εἰρημένοις ἐμμένειν, ἀλλὰ καὶ τῶν ποιητῶν τὰ βέλτιστα μανθάνειν, καὶ τῶν ἄλλων σοφιστῶν, εἴ τι χρήσιμον εἰρήκασιν, ἀναγιγνώσκειν. ὥσπερ γὰρ τοὺς μέλιτταν ὀρῶμεν, ἐφ' ἅπαντα μὲν τὰ βλαστήματα καθιζάνουσαν, ἀφ' ἑκάστου δὲ τὰ χρήσιμα λαμβάνουσαν. οὕτω χρὴ καὶ τοὺς παιδείας ὀρεγομένους, μηδενὸς μὲν ἀπείρως ἔχειν, πανταχόθεν δὲ τὰ χρήσιμα συλλέγειν, μόλις γὰρ ἂν τις ἐκ ταύτης τὴν ἐπιμελείας τὰς τῆς φύσεως ἁμαρτίας ἐπανορθώσειεν. Jupiter enim Herculem & Tantalum cùm procreâſſet, (ut fabulæ aiunt, & omnes credunt,) illum quidem propter virtutem immortalem feçit: hunc verò propter malitiam maximis ſuppliciis punivit. Quibus oportet exemplis utentes expetere honeſtatem & probitatem, & non ſolùm à nobis dictis inſiſtere, ſed & Poëtarum optima quæque diſcere, & aliorum ſapientum, ſi quid utile dixerunt, legere.

re. Quemadmodum enim apem videmus ſuper omnes flores ſedentem, ab unoquoque verò utilia accipientem: ſic oportet & eruditionis appetentes, nullius quidem expertes ſe habere, undecunque verò utilia colligere. Vix enim quis ex hac diligentia naturæ peccata ſuperaverit. *Aliter*: Nam cùm Jupiter, (ut arcanæ literæ tradunt, & omnes credunt) Herculem Tantalumque genuiſſet, alterum ob virtutem immortalitate donavit, alterum propter improbitatem maximis ſuppliciis affecit. Decet igitur in hæc exempla intuentes, virtutis & honeſtatis flagrare deſiderio: neo ea ſervare duntaxat, quæ nos diximus, ſed & Poëtarum optimæ ſententiæ diſcendæ, & quæ alii viri ſapientes utiliter præcepêre, legenda ſunt. Nam ut apes omnibus quidem inſidere floſculis, de ſingulis autem utilia carpere videmus: ſic eruditionis etiam comparandæ ſtudioſos nullius rei eſſe rudes, ſed undique utilia colligere decet. Vix enim hâc ipsâ diligentiâ naturæ noſtræ pravitatem ſuperabimus.

Græciſmi, Phraſes, &c.

P. Ποιεῖν τινα ἀθάνατον. Immortalitate aliquem donare. 2. Κολάζειν τινὰ ἐπὶ μεγί-

ξαις τιμωρίαις. Maximis aliquem afficere ſuppliciis. 3. Ἐμμένειν τοῖς ὑπό τινος εἰρημένοις. Græciſm. Obſervare alicujus dicta. Servare ea, quæ ab aliquo dicta ſunt. 4. Μανθάνειν τὰ βέλτιστα τῶν ποιητῶν. Optima quæque Poëtarum diſcere. 5. Εἰρηκέναι τι χρήσιμον. Dicere aliquid utile. Utiliter aliquid præcipere. 6. Ἀναγιγνώσκειν τι χρήσιμον. Legere aliquid utile. 7. Καθίζανειν ὅπι τὰ βλαστήμα]α. Inſidere floſculis. 8. Λαμβάνειν τὰ χρήσιμα ἀφ' ἑκάστου ſcil. βλαστήμα]ος. Utilia carpere de ſingulis floſculis. 9. Μηδενὸς ἀπείρως ἔχειν. X, 11. Græciſm. Nullius rei rudem eſſe. 10. Συλλέγειν τὰ χρήσιμα. Utilia quæque colligere. 11. Ἐπικρα]εῖν τὰς τῆ φύσεως ἁμαρτίας. Superare naturæ pravitatem, &c.

FINIS.